

महाराष्ट्र विधानमंडळ
सार्वजनिक उपक्रम समिती

(२०१५-२०१६)

(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००९-२०१० च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील “ महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित ” यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक दोन मधील परिच्छेद क्रमांक २.२.२१, २.२.२८, २.२.२९, २.२.३९, २.२.४२ व २.२.५१ यावरील समितीचा

बारावा अहवाल

(दिनांक ३० मार्च, २०१७ रोजी विधानसभेस / विधानपरिषदेस सादर केला)

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय
विधान भवन, मुंबई.

सार्वजनिक उपक्रम समिती

(२०१५-२०१६)

(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००९-२०१० च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील “ महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित ” यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक दोन मधील परिच्छेद क्रमांक २.२.२१, २.२.२८, २.२.२९, २.२.३९, २.२.४२ व २.२.५१ यावरील समितीचा

बारावा अहवाल

(तीन)

सार्वजनिक उपक्रम समिती

(२०१५-२०१६)

समिती प्रमुख

(१) डॉ. सुनिल देशमुख, वि.स.स.

सदस्य

(२) प्रा. डॉ. अशोक उईके, वि.स.स.

(३) श्री. भिमराव धोंडे, वि.स.स.

(४) श्री. बाबुराव पाचर्णे, वि.स.स.

(५) डॉ. आशिष देशमुख, वि.स.स.

(६) अॅड. आकाश फुंडकर, वि.स.स.

(७) श्री. द्वारम मल्लिकार्जुन रेड्डी, वि.स.स.

(८) श्री. अमित साटम, वि.स.स.

(९) श्री. राजन साळवी, वि.स.स.

(१०) श्री. हर्षवर्धन जाधव, वि.स.स.

(११) श्री. सुनिल राऊत, वि.स.स.

(१२) श्री. मनोहर भोईर, वि.स.स.

(१३) श्री. अब्दुल सत्तार अब्दुल नबी, वि.स.स.

(१४) अॅड. यशोमती ठाकूर, वि.स.स.

(१५) श्री. भारत भालके, वि.स.स.

(१६) श्री. पंकज भुजबळ, वि.स.स.

(१७) श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.

(१८) श्री. मकरंद जाधव-पाटील, वि.स.स.

(१९) श्री. हितेंद्र ठाकूर, वि.स.स.

(२०) श्री. बळीराम सिरसकर, वि.स.स.

(२१) अॅड. अनिल परब, वि.प.स.

(२२) श्री. किरण पावसकर, वि.प.स.

(चार)

(२३) श्री. जयवंतराव जाधव, वि.प.स.

(२४) आर्कि. अनंत गाडगीळ, वि.प.स.

*(२५) रिक्त

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

(१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव,

(२) श्री. राजेश तारवी, उप सचिव,

(३) श्री. प्रकाशचंद्र खोंदले, अवर सचिव,

(४) श्री. मंगेश पिसाळ, कक्ष अधिकारी.

* श्रीमती दिप्ती चवधरी, वि.प.स. यांची दिनांक ७ जुलै २०१६ रोजी विधानपरिषद सदस्यत्वाची मुदत संपुष्टात आल्याने सदर जागा रिक्त आहे.

(पाच)

सार्वजनिक उपक्रम समिती
(२०१३-२०१४)

(सहा)

(२६) डॉ. रणजित पाटील, वि.प.स.(निर्मत्रित)
(२७) श्रीमती माधुरी मिसाळ, वि.स.स.(निर्मत्रित)

समिती प्रमुख

(१) डॉ. कल्याणराव काळे, वि.स.स.

सदस्य

- (२) श्री. संग्राम थोपटे, वि.स.स.
(३) श्री.सुभाष धोटे, वि.स.स.
(४) श्री. जगन्नाथ शेड्डी, वि.स.स.
(५) श्री. रमेशसिंह ठाकूर, वि.स.स.
(६) श्री. दिनानाथ पडोळे, वि.स.स.
(७) श्री. शिरीषकुमार कोतवाल, वि.स.स.
(८) श्री. पंकज भुजबळ, वि.स.स.
(९) श्री. बापूसाहेब पठारे, वि.स.स.
(१०) श्री. संजय वाघचौरे, वि.स.स.
(११) श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.
(१२) अॅड. अशोक पवार, वि.स.स.
(१३) श्री. विकास कुंभारे, वि.स.स.
(१४) श्री. सुरेश हाळवणकर, वि.स.स.
(१५) श्री. योगेश सागर, वि.स.स.
(१६) श्री. एकनाथ शिंदे, वि.स.स.
(१७) श्री. महादेव बाबर, वि.स.स.
(१८) श्री.सदानंद चव्हाण, वि.स.स.
(१९) श्री. वसंतराव गिते, वि.स.स.
(२०) श्री. विवेक पाटील, वि.स.स.
(२१) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.

*(२२) रिक्त

(२३) श्री. दिपक साळुंखे-पाटील, वि.प.स.

***(२४) श्री. किरण पावसकर, वि.प.स.

(२५) डॉ. दिपक सावंत, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव,
(२) श्री. श्रीनिवास जाधव, विशेष कार्य अधिकारी,
(३) श्री. संतोष पराडकर, अवर सचिव,
(४) श्री. श्रीकांत शेठे, कक्ष अधिकारी.

* श्रीमती अलका देसाई, वि.प.स. यांची दिनांक १२ मार्च २०१४ रोजी विधानपरिषद सदस्यत्वाची मुदत संपुष्टात आल्याने सदर जागा रिक्त आहे.

**श्री.विजयसिंह मोहिते-पाटील, वि.प.स. यांची दिनांक १२ मार्च २०१४ रोजी विधानपरिषद सदस्यत्वाची मुदत संपुष्टात आल्याने सदरच्या रिक्त जागी श्री.किरण पावसकर,वि.प.स. यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

(सात)

अनुक्रमणिका

अ. क्र. (१)	तपशील (२)	पृष्ठ क्रमांक (३)
	प्रस्तावना	(नऊ)
एक	“महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित” (लेखा परीक्षा अहवाल २००९-२०१०)	१
	१) क्षमतेत वाढ (परिच्छेद क्रमांक २.२.२१)	१
	२) विद्युत प्रकल्प कार्यान्वित झाल्यानंतर त्याची नमुना चाचणी (ट्रायल रन) घेण्यात आल्यामुळे नमुना चाचणीचा हेतु फसला होता (परिच्छेद क्रमांक २.२.२८)	४
	३) चालू असलेले प्रकल्प (परिच्छेद क्रमांक २.२.२९)	८
	४) फर्नेस तेलाच्या खरेदीमधील टाळता येण्याजोगा खर्च (परिच्छेद क्रमांक २.२.३९)	१४
	५) कमी भारांक घटक (प्लान्ट लोड फॅक्टर) (परिच्छेद क्रमांक २.२.४२)	१८
	६) पर्यावरणविषयक बाबी (परिच्छेद क्रमांक २.२.५१)	२३
दोन	बैठकीचे परिशिष्ट	३१

(नऊ)

प्रस्तावना

मी, सार्वजनिक उपक्रम समितीचा समिती प्रमुख, समितीने अधिकार दिल्यावरून महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००९-२०१० च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या (वाणिज्यिक) अहवालातील “महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित” यांच्या कामकाजासंबंधातील प्रकरण क्रमांक दोन मधील परिच्छेद क्रमांक २.२.२१, २.२.२८, २.२.२९, २.२.३९, २.२.४२ व २.२.५१ यावरील समितीचा बारावा अहवाल (तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा) सादर करीत आहे.

“महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित” यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनावर ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, श्री.अजय महेता, श्री.मुकेश खुल्लर, तसेच “महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादितचे” व्यवस्थापकीय संचालक, श्री.आशिष शर्मा, श्री. बिपीन श्रीमाळी यांची समितीने दिनांक २२ मे २०१४, २७ एप्रिल २०१६ व २ मे २०१६ रोजी साक्ष नोंदवून घेतली.

श्रीमती पुनम पांडे, श्रीमती संगीता चौरे, प्रधान महालेखाकार (लेखा III), तसेच श्री.एस.व्ही.खेडकर, वरिष्ठ लेखा अधिकारी (वाणिज्यिक लेखा परिक्षक) यांनी निमंत्रणानुसार समितीच्या बैठकीना उपस्थित राहून समितीला केलेल्या मार्गदर्शनाबद्दल समिती त्यांचे आभार मानते. तसेच ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, श्री.अजय महेता व श्री.मुकेश खुल्लर तसेच “महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादितचे” व्यवस्थापकीय संचालक, श्री.आशिष शर्मा, श्री.बिपीन श्रीमाळी यांनी समितीला दिलेल्या संपूर्ण सहकार्याबद्दल समिती त्यांचे आभार मानते.

समितीने शुक्रवार दिनांक १७ मार्च २०१७ रोजी झालेल्या बैठकीत या अहवालावर विचार करून तो काही सुधारणांसह संमत केला.

विधान भवन :

मुंबई,

दिनांक १७ मार्च २०१७.

डॉ. सुनिल देशमुख,

समिती प्रमुख,

सार्वजनिक उपक्रम समिती.

“महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित”

(सन- २००९-२०१०)

एक - क्षमतेत वाढ :—

१.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या प्रकरण क्रमांक २ मधील परिच्छेद क्रमांक २.२.२१ मध्ये “क्षमतेत वाढ” यासंदर्भात महालेखाकारांनी पुढीलप्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले होते की, आढावा कालावधी मधील स्थापित क्षमता, दृष्टीसमोर ठेवलेली क्षमतावाढ, कंपनीने प्रत्यक्षात केलेली क्षमतावाढ कंपनीने पीक मागणीच्या तुलनेत उपलब्ध करून दिलेली वीज व एमएसईडीसीएलने ग्राहकांना पुरवठा केलेली वीज याचा तपशील खाली देण्यात आला आहे.

(मेगावॉट मध्ये)

अ.क्र.	तपशील	२००५-०६	२००६-०७	२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०
१.	वर्षाच्या सुरुवातीची क्षमता	९,७१७	९,६२६	९,६२१	१०,१२१	१०,१२१
२.	राष्ट्रीय विद्युत धोरणानुसार नियोजित केलेली क्षमतावाढ.	निरंक	५००	निरंक	निरंक	५००
३.	अ) प्रत्यक्ष वाढ ब) क्षमतेमध्ये घट (जास्त वय झाल्याने)	निरंक	निरंक	५००	निरंक	१२५*
४.	वर्षअखेर असलेली क्षमता	९,६२६	९,६२१	१०,१२१	१०,१२१	१०,२४६
५.	क्षमतावाढीमधील तुटवडा (२-३ अ)	निरंक	५००	(५००)	निरंक	५००
६.	जास्तीत जास्त (पीक) मागणी	१४,०६१	१४,८२५	१५,६८९	१५,६५६	१६,५८२
७.	एमएसईडीसीएलने उपलब्ध करून दिलेली एकूण वीज अ) कंपनी ब) इतर स्रोत	९,८५६	१०,२९८	१०,४१२	१०,७१५	१२,४१४
८.	तफावत (६-७)	७,२३८	७,०००	७,२९७	६,६५५	७,७१३
		२,६१८	३,२९८	३,११५	४,०६०	४,७०१
		४,२०५	४,५२७	५,२७७	४,९४१	४,१६८

(स्रोत : कंपनीने सादर केलेली माहिती)

* राज्य शासनाने नियोजित केलेला व बांधलेला जल विद्युत प्रकल्प व त्यानंतर कंपनीला हस्तांतरित केलेला.

आमच्या असे निदर्शनास आले की, कंपनीने नियोजित केलेल्या १,००० मेगावॉट क्षमतावाढीच्या तुलनेत प्रत्यक्ष क्षमता वाढ ५०० मेगावॉट एवढीच होती. ५०० मेगावॉट क्षमतेचे दोन औष्णिक विद्युत केंद्र (परळी युनिट-७ व पारस युनिट-४) २००६-०७ आणि २००९-१० मध्ये कार्यान्वित करण्याचे नियोजन केले असतांना प्रत्यक्षात कार्यान्वयन अनुक्रमे २००७-०८ व २०१०-११ मध्ये करण्यात आले होते.

१.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमूद केले आहे की, महानिर्मितीने क्षमतेत भर घालण्याची योजना ही अंमलबजावणीसाठी महाराष्ट्र शासनाच्या संमतीच्या अधीन आहे. महाराष्ट्र शासनाने हे प्रकल्प मंजूर केल्यानंतर बी टी जी चे पुरवठादार म्हणजे भेल आणि एल अँड टी यांच्या पुरवठाच्या वेळापत्रकाच्या आधारे या प्रकल्पाची कार्यवाही ही सुरु होईल आवश्यक असणारी (input) माहितीची खातरजमा करणे आणि साधनांचा पुरवठा मान्य केलेल्या वेळापत्रकानुसार करणे याची जबाबदारी पुरवठादाराची असते. महानिर्मिती कंपनीने प्रकल्प वेळेवर पूर्ण व्हावा यासाठी सदर विषय भेलच्या सर्व स्तरावर नजरेस वेळोवेळी आणला तरीसुद्धा पूर्ण होण्यास १४ महिने विलंब झालाच. हा प्रकल्प पूर्ण होण्यास लागलेल्या विलंबाची कारणे खालील प्रमाणे आहेत.

अ) भेल यांचेकडून विलंबाने आणि अनुक्रमाचे पालन न करता पुरवठा केला जाणे.

ब) चुकीच्या व सदोष साहित्याचा पुरवठा होणे.

क) प्रकल्प उभारणी आणि कार्यान्वयन याबाबत भेलचे कर्मचारी अपुरे व अननुभवी असणे.

ड) मनुष्यबळ, साधनसामग्री व लवकर समस्या सोडविण्याची क्षमता कमी असणे.

इ) अंदाजित/वेळापत्रकातील वेळेपेक्षा प्रकल्प उभारणी पूर्ण करण्याच्या प्रत्यक्ष कामास उशीर लागणे.

फ) कार्यान्वयन करताना मोठे अपयश/बिघाड होणे.

झ) प्रत्यक्ष जागेवर काही समस्या उद्भवणे.

१.३ याप्रकरणी शासनाने असे मत व्यक्त केले की, शासन कंपनीच्या अभिप्रायाशी सहमत आहे.

१.४ याप्रकरणी समितीला उद्योग ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा) विभाग, महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने दिनांक २२ मे, २०१४ रोजी ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीचे व्यवस्थापकीय संचालक व इतर अधिकारी यांची साक्ष घेतली. समितीने महालेखाकारांनी लेखापरीक्षणामध्ये परिच्छेद क्र. २.२.२१ या आक्षेपासंदर्भात समितीने विचारणा केली की, वीज निर्मिती क्षमता वाढीची सद्यःस्थिती काय आहे तसेच शासनाने पीपीपी बेसिसवर एक पायलट प्रोजेक्ट घेऊन वीज निर्मिती करावी. याबाबत शासनाने काही विचार केला आहे काय,

यावर महानिर्मितीच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, सद्यःस्थितीत ११,२३७ मेगावॉट एवढी क्षमता आहे. दहाव्या योजनेमध्ये आपण ५०० मेगावॉट, अकराव्या योजनेमध्ये १५०० मेगावॉट एवढी क्षमता वाढविली आहे. याप्रमाणे कंपनीने आपले उद्दीष्ट पूर्ण केलेले असून सन २०१२ पर्यंत २५०० मेगावॉट क्षमता वाढविली आहे.

सन २०१४-१५ मध्ये ३२३० मेगावॉट क्षमता वाढविण्याचे उद्दीष्ट आहे. हे उद्दीष्ट पूर्ण करण्याकरिता चंद्रपूर येथे १००० मेगावॉट, कोराडी येथे १९८० मेगावॉट व परळी येथे २५० मेगावॉट क्षमता वाढ करण्यात येणार आहे.

तसेच पीपीपी बेसिसवर शासन स्तरावर विचार झाला होता. परंतु खाजगी कंपन्यांनी कोळशाच्या पुरवठाबाबत अडचणी येतात असे चर्चेदरम्यान सांगितले होते. खाजगी कंपन्यांनी असे सांगितले होते की, आपल्या कंपनीला जे कोळशाचे वाटप झालेले आहे ते वाटप आंमहाला द्यावे. आमच्याकडे कोळसा कमी आहे आणि वीज उत्पादन कोळशावर अवलंबून आहे. नागपूरला फ्रॅचर्डजी पध्दतीनुसार खाजगी कंपनीला हे काम दिलेले आहे. वीज दर ठरवित असतांना कोळशाच्या निर्यात व वाहतुकीवरील खर्च, लेबर कॉस्ट, प्लॅट अॅण्ड मशिनरीच्या मॅनेजन्सची कॉस्ट विचारात घेतली जाते. खाजगी कंपन्यांना एवढा सर्व खर्च करणे परवडण्यासारखे नाही. खाजगी कंपन्यांना मग बिडींग पध्दतीने वीज दर ठरविण्याचा पर्याय आहे. परंतु यामुळे वीजेचे दर आणखी महाग होऊ शकतात. दुसरा मुद्दा असा की, एम.ई.आर.सी. खाजगी कंपन्यांकडून वीज दर सर्टिफाय करून घेत नाहीत. त्यामुळे खाजगी कंपन्यांचे वीजेचे दर कोणामार्फत सर्टिफाय करायचे हा प्रश्न निर्माण झाला आहे.

यानंतर समितीने कंपनीच्या प्रतिनिधींना विचारणा केली की, कंपनीला नियमित कोळशाचा पुरवठा होतो काय, यावर कंपनीच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, कंपनीला ७० टक्के कोळसा मिळतो व ३० ते ३२ टक्क्यांचा पुरवठ्यामध्ये तुटवडा आहे. आम्ही ७ ते ८ टक्के कोळसा आयात करतो. केंद्र शासनाने कोळशाच्या आयातीवर मर्यादा घातलेली आहे. त्याच मर्यादेमध्ये कंपनी कोळसा आयात करू शकते. परंतु, अशा प्रकारची मर्यादा केंद्र शासनाने खाजगी कंपन्यांना लागू केलेली नाही.

१.५ अभिप्राय व शिफारस :-

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीच्या कामकाजासंदर्भात परिच्छेद क्र. २.२.२१ मध्ये “क्षमतेत वाढ” याबाबत नोंदविलेल्या अभिप्रायावर साक्ष घेताना समितीस असे दिसून आले की, कोळसा खरेदीसाठी खाजगी कंपन्यांना बंधन नाही आणि शासनाला बंधन आहे. डब्ल्यूसीएल कंपनीचा कोळसा इतर राज्यात पाठविण्यात येतो आणि महानिर्मिती कंपनीला ओरिसामधून कोळसा आणायला सांगितले जाते हे योग्य नाही. सबब विद्युतनिर्मिती केंद्राजवळ कोळसा खाण मिळाल्यास कोळसा वाहतुकीवरील खर्च, उत्पादन खर्च इत्यादीमध्ये बचत होऊन कमी भावात वीज वितरण होऊ शकेल. याबाबत केंद्र शासनाच्या मंत्री / सचिव पातळीवर हा मुद्दा मांडणे आवश्यक आहे. नियमानुसार विद्युत निर्मितीसाठी ग्रेड-१ कोळशाचा पुरवठा झाला पाहिजे. ठरविण्यात आलेल्या कोळशाऐवजी दुय्यम दर्जाच्या कोळशाचा पुरवठा केला जातो. किंवा खाजगी कंपन्यांना चांगल्या दर्जाचा व महानिर्मिती कंपनीला निकृष्ट दर्जाचा कोळसा देण्यात येतो. महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाने खाजगी वीज निर्मिती करणाऱ्या वीज कंपन्यांचे वीजेचे दर प्रमाणित करून दिल्यास महानिर्मिती आणि खाजगी वीज कंपन्यांच्या वीज दरामध्ये तफावत आढळून येणार नाही. महानिर्मिती वीज कंपनीला वीज निर्मितीबाबत निर्णय घेण्यासाठी पुरक बळ मिळावे म्हणून ज्या विधीमंडळ सदस्यांना स्वारस्य आहे अशा सदस्यांची एक समिती महामंडळाकडून नेमण्यात यावी. जेणे करून वीज निर्मिती क्षेत्रातील अडी-अडचणी दूर होऊ शकतील. उपरोक्त प्रकरणी केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीस ३ महिन्यांत सादर करण्यात यावा. अशी समितीची शिफारस आहे.

दोन - विद्युत प्रकल्प कार्यान्वित झाल्यानंतर त्याची नमुना चाचणी (ट्रायल रन) घेण्यात आल्यामुळे नमुना चाचणीचा हेतू फसला होता :-

२.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या प्रकरण क्रमांक २ मधील परिच्छेद क्रमांक २.२.२८ मध्ये “विद्युत प्रकल्प कार्यान्वित झाल्यानंतर त्याची नमुना चाचणी (ट्रायल रन) घेण्यात आल्यामुळे ट्रायल रन चा हेतू फसला होता” यासंदर्भात महालेखाकारांनी पुढीलप्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले होते की, प्रकल्प अंमलबजावणीमध्ये डीपीआर (Details of total potential of renewable energy source उपलब्ध असलेले संभाव्य नवीकरण ऊर्जा स्रोत) महत्वाची भूमिका पार पाडतो. डीपीआर मधील त्रुटी अंमलबजावणी पश्चात तांत्रिक प्रश्न निर्माण होतात. जुन्या आकडेवारीच्या उपयोगामुळे किंमत वाढ होते व तांत्रिक ऑबसोलन्सचा प्रश्न निर्माण होतो. परळी युनिट-६ प्रकल्पाचा डीपीआर ऑक्टोबर, १९९७ मध्ये तयार करण्यात आला होता. तो जानेवारी, २००४ मध्ये काम प्रदान करतांना सुधारित करण्यात आला नव्हता. अशारितीने अंदाजित केलेली किंमत वास्तववादी नव्हती व रुपये ३०७ कोटीची किंमत वाढ झाली होती. प्रकल्प जरी २००७-०८ मध्ये पूर्ण झाला होता तरी त्याची वित्तीय समाप्ती अजून प्रलंबित होती (सप्टेंबर, २०१०) वेळेमधील वृद्धी प्रामुख्याने सामान पुरवण्यामधील विलंब, संस्थापनेमधील प्रश्न व युनिट स्टॅबिलाईज न होणे हे होते तर किंमत वाढ प्रामुख्याने बांधकाम कालावधीमधील व्याजाच्या बोजामुळे, अनिवाय्य अतिरिक्त सुटेभागांमध्ये वाढ झाल्यामुळे व वरकड खर्चामुळे झाली होती. त्याशिवाय ट्रायल रन वाणिज्यिक कार्यान्वयन होण्यापूर्वीच करावयाचे असते त्यामुळे कार्यचालनामधील काही त्रास कंत्राटदार दूर करू शकतो. परंतु दोन्ही प्रकल्पांमध्ये कार्यान्वयन झाल्यानंतर ट्रायल रन घेण्यात आले होते. त्यामुळे त्याचा अपेक्षित हेतू पूर्ण झाला नव्हता हे खालील प्रकरणावरून दिसून येते.

परळी युनिट-६ कार्यान्वित झाल्यानंतर नोव्हेंबर, २००७ ते मार्च, २०१० या कालावधीत १,५१७ तास फोर्सड आऊटेजेसमुळे बंद होते. यामुळे ८३२ दशलक्ष युनिट उत्पादनाचा तोटा झाला होता. कंपनीने ह्या त्रुटी काढून टाकण्यासाठी रुपये ८.५८ कोटी खर्च केले होते व त्यापैकी फक्त रुपये ०.३३ कोटी भेलकडून (भारत हेवी इलेक्ट्रीकल्स लि.) वसूल केले होते. उर्वरित रक्कम भेलकडून वसूल करण्याची बाब भेलकडे (फेब्रुवारी, २००९) घेण्यात आली होती ती अद्याप प्रलंबित होती (सप्टेंबर, २०१०).

व्यवस्थापनाने म्हटले होते की ट्रायल रन घेण्यापूर्वी कार्यान्वयन राज्यात विजेचा तुटवडा असल्यामुळे घेण्यात आले नव्हते व दुरुस्ती करण्यासाठी खर्च करण्यात आलेली रक्कम भेलकडून वसूल करण्यात येईल (सप्टेंबर, २०१०).

या उत्तरावरून क्षमता वृद्धीचे नियोजन असादचित्ताने (हॅपझाडर पध्दतीने) केले होते असे दिसून येते. त्यामुळे राज्याच्या विद्युत धोरणामधील संनियंत्रणामध्ये उशीर होत होता. त्याशिवाय दुरुस्तीवर केलेला खर्च फक्त भेलकडून वसूल करण्यात येईल पण परिणामस्वरूप झालेले वीज निर्मितीचे नुकसान मात्र भरपाई न होता तसेच राहणार होते.

२.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमूद केले आहे की, सदर प्रकल्प परळी औ.वि.केंद्र युनिट क्र.६ (२५० मे.वॅ.) आणि पारस औ.वि.केंद्र युनिट-३ (२५० मे.वॅ.) येथे कार्यान्वित करण्यात आले. म्हणजेच परळी औ.वि.केंद्रातील युनिट ७ (२५० मे.वॅ.) प्रवर्तनानंतर त्यांचे कार्यान्वयन जाहीर करण्यात आले. परळी युनिट-७ (२५० मे.वॅ.) चे प्रायोगिक प्रवर्तन दिनांक २३.०५.२०१० पासून ३०.०७.२०१० पर्यंत झाले व त्यांच्या कार्यान्वयनाची घोषणा दिनांक ३१.०७.२०१० ला करण्यात आली. याचप्रकारे पारस युनिट-४ (२५० मे.वॅ.) याचे प्रायोगिक प्रवर्तन दिनांक ०५.०७.२०१० पासून ०६.०८.२०१० पर्यंत झाले. याच प्रकारे भविष्यातील युनिट्स कार्यान्वित होतील. महानिर्मिती कंपनीने वर्ष २००७-०८ दरम्यान ५०० मे.वॅ. क्षमतेची भर टाकली. यात परळी युनिट-७ (२५० मे.वॅ.), पारस युनिट-३ (२५० मे.वॅ.) यांचा समावेश आहे. वर्ष २०१०-११ दरम्यान क्षमतेमध्ये ५०० मे.वॅ.ची भर करण्यात आली. यात परळी युनिट-७ (२५० मे.वॅ.) आणि पारस युनिट-४ (२५०मे.वॅ.) यांचा अंतर्भाव आहे. महानिर्मिती कंपनीने खापरखेडा औ.वि.केंद्रातील युनिट-५ (५०० मे.वॅ.).

२.३ याप्रकरणी शासनाने असे मत व्यक्त केले की, शासन कंपनीच्या अभिप्रायाशी सहमत आहे.

२.४ याप्रकरणी समितीला उद्योग ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा) विभाग, महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने दिनांक २२ मे, २०१४ व २७ एप्रिल, २०१६ रोजी ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीचे व्यवस्थापकीय संचालक व इतर अधिकारी यांची साक्ष घेतली. समितीने महालेखाकारांनी लेखापरीक्षणामध्ये परिच्छेद क्र. २.२.२८ या आक्षेपासंदर्भात समितीने विचारणा केली की, महामंडळाने साहित्य मागणी (ऑर्डर प्लेस) करीत असताना पुरवठाबाबत अंदाजे तारीख दिली होती काय, तसेच चंद्रपूरच्या संदर्भात अद्याप काही झाले नसल्याचे कारण काय आहे.

यावर महामंडळाच्या व्यवस्थापकीय संचालकांनी खुलासा केला की, महामंडळाकडे बॉयलर टर्बाइन सप्लाय करणारी भेल ही एकच संस्था होती. परंतु कोराडी प्रकल्पाकरिता एल अॅण्ड टी आणि मित्सुबिशी नावाच्या जपानी कंपनीकडून सर्व काही घेण्यात आले आहे. यापूर्वी जनकोला देशात कोणताही प्लांट लावायचा असल्यास त्याकरिता फक्त भेल यांच्याकडून पुरवठा केला जात होता. त्यांनी अनेक ऑर्डर घेतल्या होत्या. यामुळे आम्हाला नव्हेतर पारेषणला सुध्दा अनेक अडचणी आल्या आहेत. भेल ट्रान्सकोचे सर्व प्रकल्प उशिरा झालेले आहेत. भेलची व्याप्ती मोठ्या प्रमाणात वाढली आहे. यामुळे अडचणी निर्माण झालेल्या आहेत. या संदर्भात अनेक वेळा त्यांच्या चेअरमनसमवेत महामंडळाच्या व्यवस्थापकीय संचालकाच्या (एम.डी.) स्तरावर बैठका झालेल्या आहेत. मंत्री महोदय तसेच प्रधान सचिवांमार्फत अनेक वेळा पाठपुरावा केला असून अर्ध शासकीय पत्र (डी.ओ. लेटर) लिहिलेली आहेत.

महामंडळाच्या संचालक मंडळामध्ये विस्तारीकरणाचा मुद्दा सुध्दा उपस्थित झाला होता. त्यासाठी मंत्रिमंडळाची मान्यता अत्यावश्यक असते. या संदर्भात आम्ही सांगितलेली कारणे बरोबर आहेत किंवा नाही, याकरिता भारत सरकारच्या सेंट्रल इलेक्ट्रिसिटी अॅथॉरिटीची त्रयस्थ संस्था म्हणून नेमणूक केली. त्यांनी दिलेली कारणे तीच आहेत. यासंबंधी त्यांचा रिपोर्ट आहे. तसेच गव्हर्नमेंट ऑफ इंडियाची सेंट्रल पॉवर रिसर्च इन्स्टीट्यूट बंगलोरला आहे. आम्ही त्यांच्या मार्फत संशोधन केलेले आहे. कॉन्ट्रक्ट, अंमलबजावणी किंवा महाजनकोमध्ये काम करण्याच्या पध्दतीमुळे काही विलंब होत आहे का, यासंबंधी आम्ही त्रयस्थ संस्थांकडून अहवाल घेतलेला आहे. सदर अहवाल विधानसभेला सादर केलेला होता. महानिर्मितीने सदोषता दूर करण्यासाठी केलेला खर्च भेलकडून वसूल केला आहे का अशी समितीने विचारणा केली असता, महामंडळाच्या व्यवस्थापकीय संचालकांनी खुलासा केला की, कोणत्याही पॉवर प्रोजेक्टला दोन पार्ट असतात, एक मेन म्हणजे Turbine, Boiler आणि Generator याला BTG म्हणतात, यामध्ये कुलिंग टॉवर अॅंश हॅंडलिंग सिस्टीम आहे, कोल हॅंडलिंग सिस्टीम आहे, असे सर्व त्यामध्ये येते. त्याला BOP म्हणजे Balance of Plant असे म्हणतात. BTG आणि BOP असे दोन पार्ट असतात. BTG हे BHEL किंवा Mitsubishi कंपनी मार्फत आपण करतो. बीओपीचे लोकल कंत्राटदार असतात, बीओपीचे लोक बीटीजीच्या मानाने आर्थिकदृष्ट्या लहान असतात, त्यांचा कॅश फ्लो अटकला तर ते पुढे सरकू शकत नाही. It is a vicious circle. त्यांना कॅश फ्लो मॅनेज करवा लागतो. परळी, चंद्रपूर किंवा कोराडी या प्रकल्पाचा बीटीजी लांबल्यामुळे बीओपी लांबला आहे, यासाठी काही जाचक एलडीच्या प्रोव्हिजन होत्या, अशा एलडीच्या प्रोव्हिजन लावल्या होत्या की, त्यातून ते बाहेर येऊ शकले नाही. हे सर्व विषय आहेत आणि सुदैवाने मागील वर्षी सर्व प्रकल्प पूर्ण केले आहेत.

त्यानुषंगाने समितीने विचारणा केली की, भुसावळ येथील प्रकल्पाची काय परिस्थिती आहे. महामंडळ आता फक्त भेल कंपनीवर अवलंबून आहे काय, त्याबाबत महामंडळाच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, दोन वर्षापूर्वी भुसावळ येथील प्रकल्प पूर्ण झाला आहे. भुसावळ, परळी, खापरखेडा, पारस हे प्रकल्प पूर्ण झाले आहेत. आता महामंडळ भेल कंपनीवर अवलंबून नाही, यासाठी महामंडळाने कोराडी येथील काम मित्सुबिशी ही एल अॅण्ड टी सोबत नवीन कंपनी आली आहे, त्यांना काम दिले आहे.

२.५ अभिप्राय व शिफारस :-

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांनी महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीच्या कामकाजासंदर्भात परिच्छेद क्र. २.२.२८ मध्ये “विद्युत प्रकल्प कार्यान्वीत झाल्यानंतर त्याची नमुना चाचणी (ट्रायल रन) घेण्यात आल्यामुळे ट्रायल रन चा हेतु फसला होता” याबाबत नोंदविलेल्या अभिप्रायावर समितीस साक्ष घेताना असे दिसून आले की, अमरावती जिल्ह्यात २२० के.व्ही. उप केंद्रासाठी आरेवा आलस्ट्राम या फ्रेंच कंपनीला कंत्राट दिले. त्या कंपनीने स्वतः ची सामग्री वापरली यासाठी कोणतीही नाममुद्रा (ब्रॅन्ड) निश्चित केलेली नाही. त्यामुळे कंपनी स्थानिक बाजारपेठेमधील कोणत्याही कंपनीचे ट्रान्सफार्मर बसवितात सदर कंपनी स्वतःचे

साहित्य वापरत नाही, अंजनगांव, वरुड, घाटंजी, नागापूर या भागात असे प्रकार आढळून आल्यामुळे ही बाब अत्यंत गंभीर आहे त्यामुळे महापारेषण व महानिर्मितीने या विषयी गांभीर्याने लक्ष घालून कंत्राट देतेवेळी या सर्वबाबी सर्वकष विचारात घेऊन दर्जेदार साहित्य उपयोगात आणण्यासाठी गुणवत्तेचे निकष ठरवून दिले पाहिजेत अन्यथा त्या साहित्याची कालमर्यादा निश्चित करून उप केंद्राची देखभाल दुरुस्ती सुरु ठेवण्याची जबाबदारी त्यासंबंधित कंत्राटदारावर सोपविण्यात यावी या कामामध्ये स्थानिक लोकांचा सहभाग वाढावा यासाठी प्रोत्साहन द्यावे. जुन्या औष्णिक विद्युत केंद्राद्वारे पूर्ण क्षमतेने वीज निर्मिती होण्यासाठी चांगल्या प्रतीच्या कोळशाचा वापर करण्यात यावा, विद्युत पारेषण आणि विद्युत वितरण यामध्ये होणारी वीज गळती कमी करण्यासाठी विशेष प्रयत्न करणे आवश्यक आहे. वाढणारे औद्योगिकीकरण व लोकसंख्या विचारात घेता भविष्यात वीजेची कमतरता भासू नये याकरिता नियोजन करणे अत्यंत आवश्यक आहे.

परळी युनिट-६ या प्रकल्पाचा डीपीआर (उपलब्ध असलेले संपाद्य नवीकरण ऊर्जा स्रोत) ऑक्टोबर, १९९७ मध्ये तयार करण्यात आला होता तो जानेवारी २००४ मध्ये काम प्रदान करताना सुधारित करण्यात आला नव्हता. BHEL या कंपनीकडून मशिनरी बसविण्यात विलंब झाल्यामुळे पर्यायाने वीजनिर्मिती प्रकल्प उभारण्यासाठी विलंब झाल्यामुळे रुपये ३०७ कोटीची प्रकल्पाच्या किंमतीत वाढ झाली होती. व्यवस्थापनाने ट्रायल रन घेण्यापूर्वी कार्यान्वयन घेण्यात आले नव्हते महानिर्मिती कंपनीचा ८३२ दशलक्ष युनिट उत्पादनाचा तोटा झाल्यामुळे ही त्रुटी काढून टाकण्यासाठी रुपये ८.५८ कोटी खर्च केले होते त्यापैकी फक्त रुपये ०.३३ कोटी भेलकडून वसूल केले होते उर्वरित रक्कम भेलकडून वसूल करण्यासंदर्भात कोणती कार्यवाही केली आहे. याबाबतची माहिती समितीला अवगत करण्यात यावी. तसेच ग्रामीण भागात होणारे वीज भारनियमन कमी करण्यासाठी तातडीने उपाययोजना करण्याची आवश्यकता आहे. या सर्व बाबींचा विचार करून महामंडळाने केलेल्या कार्यवाहीबाबतचा अहवाल समितीस ३ महिन्यांच्या आत सादर करण्यात यावा. अशी समितीची शिफारस आहे.

तीन - चालू असलेले प्रकल्प :-

३.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या प्रकरण क्रमांक २ मधील परिच्छेद क्रमांक २.२-२९ मध्ये “चालू असलेले प्रकल्प” यासंदर्भात महालेखाकारांनी पुढीलप्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले होते की, २००५-१० या कालावधीत कंपनीने हाती घेतलेले परंतु अंमलबजावणी चालू असलेल्या प्रकल्पांचा तपशील खालीलप्रमाणे होता.

अ.क्र.	चालू असलेले प्रकल्प	क्षमता (मेगावॅट)	एलओएची तारीख	पूर्ततेचा कालावधी (महिन्यात)	ट्रायल कार्य चालनाची विहित तारीख	ट्रायल कार्य चालनाची अंदाजित तारीख	सप्टेंबर, २०१० अंदाजित विलंब (महिन्यात)
अ	११वी पंचवार्षिक योजना*						
१	खापरखेडा विस्तार युनिट- ५	५००	२३.१.२००७	४१	२२.०६.२०१०	मार्च, २०११	९
२	भुसावळ विस्तार युनिट- ४	५००	२३.१.२००७	४३	२२.८.२०१०	एप्रिल, २०११	८
३	भुसावळ विस्तार युनिट- ५	५००	२३.१.२००७	४७	२२.१२.२०१०	ऑगस्ट, २०११	८
४	परळी युनिट- ८ (पुनःस्थापित)	२५०	२०.१.२००९	३६	२०.०१.२०१२	नोव्हेंबर, २०१२	१०
ब	१२वी पंचवार्षिक योजना*						
५	चंद्रपूर विस्तार युनिट- ८	५००	९.२.२००९	४१	९.७.२०१२	नोव्हेंबर, २०१२	५
६	चंद्रपूर विस्तार युनिट- ९	५००	९.२.२००९	४४	९.१०.२०१२	एप्रिल, २०१३	६
७	कोराडी युनिट- ८	६६०	२३.९.२००९	५१	२३.१२.२०१३	अजुन दृष्टित केले नाही.	..
८	कोराडी युनिट- ९	६६०	२३.९.२००९	५७	२३.६.२०१४	अजुन दृष्टित केले नाही.	..
९	कोराडी युनिट- १० (पुनःस्थापित)	६६०	२३.९.२००९	६३	२३.१२.२०१४	अजुन दृष्टित केले नाही.	..
एकूण			४७३०				

* ११ व्या पंचवार्षिक योजनेचा कालावधी एप्रिल २००७ ते मार्च २०१२ व १२ व्या पंचवार्षिक योजनेचा कालावधी एप्रिल, २०१२ ते मार्च २०१७.

कागदपत्र छाननी वरुन आढळून आले की,

- प्रकल्प संनियंत्रणानुसार डीपीआर मध्ये विहित केलेली समन्वय व नियंत्रण यंत्रणेनुसार, तपशीलवार कार्यक्रम मूल्यमापन व आढावा तंत्रज्ञान/क्रिटीकल पाय पद्धती, प्रत्येक प्रकल्पाची मासिक/पाक्षिक आधारावर विहित प्रगतीची प्रत्यक्ष प्रगतीशी संनियंत्रण करणे आवश्यक असते. परंतु कंपनीने असे कोणतेही मूल्यमापन केले नव्हते. वरील प्रकल्पाची टक्केवारीमध्ये किती पूर्तता झाली हे निर्धारित करणे शक्य नव्हते. कारण प्रकल्प निहाय वित्तीय प्रगतीचा आढावा घेण्यात येत नव्हता व त्याचा प्रत्यक्ष प्रगतीशी ताळमेळ घालण्यात येत नव्हता. अशा रीतीने प्रकल्पांच्या संनियंत्रणामध्ये खूप मोठ्या प्रमाणावर सुधारणा करण्यास वाव होता.
- अंदाजित विलंबाची कारणे ही मुख्यतः पुरवठ्यात होणारा विलंब/अनुक्रमानुसार मालाचा पुरवठा न करणे व समन्वयाचा अभाव यासारखे अडथळे हे होते. कंपनीने मार्च २०१० पर्यंत चालू असलेल्या प्रकल्पांवर रुपये ५,९७५.३७ कोटींचा खर्च केला होता.

अशा रीतीने प्रकल्पांच्या प्रगतीचे संनियंत्रण अत्यंत जवळून करणे आवश्यक होते त्यामुळे प्रकल्प पूर्ततेमध्ये यापुढे विलंब होणार नाही याबाबत खात्री करुन घेता आली असती.

३.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमूद केले आहे की, कार्य चालू असणारे प्रकल्पाचे प्रस्तावांचा आढावा घेणे व त्यांचे निरीक्षण करणे यासाठी महानिर्मिती कंपनीने वेळोवेळी पुढीलप्रमाणे कार्यवाही केली.

१. बी.टी.जी. संस्थेने सादर केलेल्या कामाच्या वेळापत्रकानुसार (याला एल-१ असे नाव असून त्याची प्रत जोडली आहे) प्रत्येक कामाच्या तपशीलाचे क्षेत्रीयस्तरावर निरीक्षण करण्यात येत आहे. उदाहरणार्थ-स्थापत्य निविष्ट कामे म्हणजे पायाची कामे, बी.टी.जी.ची साधने उभारण्यासाठी लागणारी बांधकामे (रचना) इमारती यांचे वेळापत्रक (याला एल-२ असे नांव आहे) हा बी.टी.जी. आणि बी.ओ.पी.यांनी तयार केली आहेत. त्यांचे निरीक्षण क्षेत्रीयस्तरावर केले जाते.

विविध प्रकल्पांच्या जागेवरून मिळणाऱ्या दैनंदिन कामाच्या प्रगतीच्या अहवालानुसार क्षेत्रीय तसेच मुख्यालयातील प्रकल्पांचे प्राधिकारी कामावर दर सप्ताहाला व महिन्याला निरीक्षण करतात. याशिवाय के.वि.प्रा.यांचे प्रतिनिधी व महानिर्मिती कंपनीचे प्राधिकारी प्रकल्पाच्या जागेवर संयुक्तपणे आढावाही घेतात.

२. कामाच्या निरीक्षणात प्रभावी सुधारणा करण्यासाठी महानिर्मिती कंपनीने चंद्रपूर, कोराडी आणि परळी प्रकल्पात डिसेंबर, २०१० पासून प्राईमाव्हेरा या सॉफ्टवेअरचा वापर सुरु केला आहे.

३. मुंबई मुख्यालयात मध्यवर्ती निरीक्षण कक्ष (Central Monitoring Cell) स्थापित केला आहे. त्याद्वारे प्रगतीचे निरीक्षण करुन उच्चधिकार्यांना त्याची माहिती आवश्यक त्या कार्यवाहीसाठी नियमितपणे कळविली जाते.

एचबी २९७०—२अ

४. महानिर्मितीला महत्त्वाचे असणाऱ्या साधन सामग्रीच्या पुरवठ्यासाठी कंपनीचे दोन प्रतिनिधी बी.एच.ई.एल.(भेल) यांच्या त्रिची आणि हरिद्वार येथील कारखान्यात निकटपणे निरीक्षण करण्यासाठी प्रतिनियुक्तीवर पाठविले आहेत.

५. कामाच्या समन्वयनासाठी सर्व प्रकल्प प्रमुख व कंत्राटदार यांच्या दरमहा नियमित बैठका घेऊन मासिक प्रगतीचा आढावा घेतला जातो व बी.टी.जी. व बि.ओ.पी. यांच्या पॅकेजच्या संबंधीत बाबींवर निर्णय घेतले जातात.

६. बी.टी.जी./बि.ओ.पी. पॅकेजसच्या संबंधित संस्थेच्या वरिष्ठ पातळीवरील कार्यकारी अधिकारी यांच्या मुख्यालय, मुंबई येथे चर्चेसाठी बोलविण्यात येते आणि महत्त्वाच्या बाबींवर महानिर्मितीच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या उपस्थितीत निर्णय घेतले जातात.

७. चालू प्रकल्पांना वि.वि.म./ग्रा.वि.म. (PFC/REC) यांचेकडून निधीचा पुरवठा केला जातो. त्यासाठी कर्जाची कागदपत्रे कर्जाचा निधी दर तिमाहीला वेळापत्रकानुसार मिळविण्यासाठी ग्रा.वि.महामंडळास सादर करावा लागतात आणि याबाबत नियमित निरीक्षण करावे लागते. याप्रमाणे प्रकल्पनिहाय वित्तीय प्रगतीचा आढावा ठराविक कालावधीत केला जातो. याशिवाय दरमहा होणाऱ्या आढावा बैठकीत वित्तीय प्रगतीचे निरीक्षण करण्यात येते. अशाप्रकारे प्रकल्पाच्या प्रगतीचा उपनिर्दिष्ट पद्धतीने समन्वय व आढावा नियमितपणे घेतला जात असला तरी मुख्य प्रकल्पाचे मोठा पुरवठा तसेच सी.एच.पी., ए.एच.पी., डब्ल्यू.टी.पी.यांना विलंब लागत आहे. कारण त्याच्या उद्योजकांची संख्या बाजारात खूप कमी आहे व शासनाने क्षमता वाढीचे कार्यक्रम विस्तृत प्रमाणात हाती घेतल्याने या उद्योजकांना मोठ्या प्रमाणात मागणी आहे.

८. प्रकल्पाचे निरीक्षण अधिक प्रभावी होण्यासाठी कंपनीने यापूर्वीच प्राईमाव्हेरा या सारखे संगणकाधिष्ठित कार्यक्रमाची अंमलबजावणी सुरू केली आहे व विलंब टाळण्यासाठी पी.एम.जी.अधिक बळकट करण्यात येत आहे. तसेच कंपनीने सॅप प्रणालीचा उपयोग सुरु केला आहे. त्यामुळे प्रकल्पाची प्रगती प्रकल्प अंमलबजावणीचा प्रत्यक्ष वेळ यासोबत जोडली जाईल व प्रगतीचे वेगळे अद्ययावतीकरण करण्याची गरज भासणार नाही.

३.३ याप्रकरणी शासनाने असे मत व्यक्त केले की, शासन कंपनीच्या अभिप्रायाशी सहमत आहे.

३.४ याप्रकरणी समितीला उद्योग ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा) विभाग, महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने दिनांक २७ एप्रिल, २०१६ रोजी ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीचे व्यवस्थापकीय संचालक व इतर अधिकारी यांची साक्ष घेतली. समितीने महालेखाकारांनी लेखापरीक्षणामध्ये परिच्छेद क्र. २.२.२९ या आक्षेपासंदर्भात महामंडळाच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, विभागाचे एकूण ५ प्रोजेक्ट होते. कोराडी ३ x ६६० MW त्यामध्ये सीओडी झालेले आहे. दुसरा पुढील महिन्यापर्यंत केला जाणार आहे. कोराडी ३ x ६६० MW असा प्रकल्प

होता. यापैकी एक प्रकल्प माहे डिसेंबर, २०१५ मध्ये सुरू झालेला आहे. दुसरा प्रकल्प माहे मे, २०१६ या महिन्याच्या अखेरीस केला जाणार आहे आणि तिसरा प्रकल्प माहे ऑगस्ट, २०१६ पर्यंत सुरू होण्याची अपेक्षा आहे.

यावर समितीने विचारणा केली की, कोराडीचे जुने प्रकल्प स्कॅप करून टाकले आहेत काय व युनिट क्र. १, २ व ३ बंद झाले आहेत काय, त्यावर विभागीय प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, कोराडी प्रकल्पाचे एकूण ७ युनिट होते. त्यापैकी, १, २, ३ आणि ४ बंद (डिकमिशन) केलेले आहेत. हे युनिट फार जुने होते. युनिट नंबर ५, ६ आणि ७ हे २१० चे आहेत. युनिट नंबर ५, ६ आणि ७ सुरू आहे. यापैकी ५ डिकमिशन करण्याचा बोर्डांने निर्णय घेतलेला आहे. कोराडीचा ५ नंबरचा युनिट पूर्णपणे बंद केलेला आहे. युनिट नंबर ७ पर्यंत सर्व २१० चे आहेत. त्यानंतर नवीन टेक्नोलॉजी विकसित झालेली आहे. ६ नंबर युनिटच्या संदर्भात आर अॅण्ड एम ची नवीन संकल्पना आलेली आहे. २१० पर्यंतचे जुने तंत्रज्ञान आहे. त्यामधील बॉयलर आणि टर्बाईन सर्व बदलण्यात आले आहे आणि आताच्या तंत्रज्ञानाचा वापर केलेला आहे. त्यामुळे मेगावॉट वाढणार आहे. नवीन प्लॅन्ट टाकण्यासाठी ५ ते ६ कोटी प्रतिमेगावॉट खर्च येतो.

५०० मेगावॉटसाठी ३ हजार कोटी रुपयांचा प्रकल्प उभारावा लागतो. ५ कोटी रुपयांमध्ये प्रतिमेगावॉट वीज निर्मिती होते. नुतनीकरण आणि आधुनिकीकरण (रिनोव्हेशन आणि मॉडर्नायजेशनची) एक संकल्पना आहे, केंद्र शासनातर्फे हा जागतिक बँकेचा एक प्रकल्प आहे. केंद्र शासनाने राज्य निर्मितीसाठी एक योजना दिलेली आहे. महामंडळाने २१० चे Boiler Turbine बदलून दिले, Coal Handling System किंवा उर्वरित मशिनरी असते ती २१० चे बदलल्यामुळे २२८ पर्यंत जातात. Plant Load Factor असतो तो Total Capacity/ Generation असतो. आता २१० चे ५५, ६० पर्यंत फार जिकीरीने जात आहे.

परंतु आर अॅण्ड एम केल्यास ते ८५ ते ९० टक्के पर्यंत जाऊ शकतात. नवीन प्रकल्पासाठी ५ ते ६ कोटी रुपयांचा खर्च येत असतो. त्या तुलनेने याची किंमत फक्त २ कोटी रुपये असल्यामुळे त्याचा फायदा आहे. केंद्र शासनाने प्रायोगिक तत्वावर कोराडी येथे ६ नंबरचे युनिट आर अॅण्ड एम करिता मंजूर केले आहे. भेलमार्फत सदर काम सुरू केलेले आहे. ते काम येत्या डिसेंबर, २०१६ पर्यंत संपणार आहे. सदर युनिट आम्ही पुढेही सुरू ठेवणार आहोत. ७ नंबरचे युनिट २१० मेगावॉटचा प्लॅन्ट आहे तो सुध्दा सुरू राहिल. कोराडीचे नवीन ३ प्लॅन्ट आलेले आहेत. कोराडीची एकूण क्षमता $210 \times 2 = 420$ मेगावॉट अधिक $660 \times 3 = 1980$ मेगावॉट आहे. अशाप्रकारे कोराडी येथील प्लॉन्टची क्षमता जवळपास २३०० ते २४०० मेगावॉटपर्यंत राहिल.

सन २००९-१० मध्ये चंद्रपूरला ५०० मेगावॉटचे २ प्रकल्प घेतलेले आहेत. चंद्रपूरला ५०० मेगावॉटचे ३ प्रकल्प यापूर्वी कार्यान्वित झालेले आहेत. त्यानंतर घेतलेले २ प्रकल्प पूर्ण लोड झालेले आहेत. त्यानंतर कमर्शियल ऑपरेशन करतो. त्यात एमओईएफ जे इसी देतात, त्यात पर्यावरणविषयक काही इश्यू होते. ती फाईल एमओईएफपर्यंत गेल्यानंतर मंजूर करण्यात आली. त्यासंबंधी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळामध्ये सुनावणी होणार आहे. त्यानंतर एक हजार मेगावॉटसंबंधी सीओडी करीत आहोत. तसेच परळी येथे २५० मेगावॉटचा

प्रकल्प केलेला आहे. या संदर्भात सीओडीची कार्यवाही पूर्ण झाली आहे. मराठवाड्यात पाण्याचा प्रश्न असल्यामुळे सदर प्रकल्प बंद आहे. जून, जुलै महिन्यात किंवा ज्यावेळी पाणी उपलब्ध होईल त्यावेळी परळी येथील प्रोजेक्ट सुध्दा सुरू करण्यात येईल. थोडक्यात नवीन घेतलेल्या सर्व प्रकल्पाची कामे झालेली आहेत.

यानंतर समितीने विचारणा केली की, कोराडी आणि खापरखेडा येथे नवीन प्रकल्प सुरू आहेत. तेथे कोळशाचा वापर करीत असताना वाहतुकीचा जास्त वापर केला जात आहे. यामुळे कन्व्हेयर बेल्ट आणि वाहतुकीच्या माध्यमातून किती कोळशाचा वापर करण्यात येत आहे. यावर महामंडळाच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, कोळसा वाहतुकीचे ३ प्रकार आहेत. ओरिसा किंवा छत्तीसगडसारख्या लांब अंतरावर खाणी असल्यास कोळशाची वाहतूक रेल्वेने केली जाते. अशाप्रकारे ८० टक्के कोळशाची वाहतूक केली जाते. तसेच १० ते १५ कि.मी. अंतरावर कोळसा असल्यास वहन पट्टा दोर मार्ग (रोपवे) किंवा रेल्वेची आरएमएस नावाच्या यंत्रणेच्या माध्यमातून कोळशाची वाहतूक केली जाते. तसेच रस्ते वाहतुकीद्वारे ट्रकने कोळशाची वाहतूक केली जाते. कोराडी व खापरखेडा येथील प्रकल्पांकरिता वेस्टर्न कोलफिल्ड लिमिटेड (डब्ल्यूसीएल) कडून काही कोळसा मिळतो. ते अंतर १० ते २० कि.मी. पर्यंत आहे. परंतु तेथे एकूण मागणीच्या फक्त १ टक्का कोळसा मिळत आहे.

३.५ अभिप्राय व शिफारस

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीच्या कामकाजासंदर्भात परिच्छेद क्र. २.२.२९ मध्ये “चालू असलेले प्रकल्प” याबाबत नोंदविलेल्या अभिप्रायावर समितीला साक्ष घेताना असे दिसून आले की, महामंडळाला कोराडी व खापरखेडा येथील प्रकल्पांकरिता डब्ल्यूसीएलकडून मागणीच्या फक्त एक टक्का कोळसा मिळत आहे. आता बाणगाव येथे नवीन माईनिंग सुरू झाले आहे. त्यानुषंगाने सीआयएलकडे पाठविलेल्या प्रस्तावासंबंधी सीआयएलने घेतलेल्या निर्णयाची माहिती समितीस अवगत करण्यात यावी. तसेच कोळसा वाहतुकीमध्ये १० ते १५ टक्के कोळसा चोरी होते आहे व न धुतलेला कोळसा वीज निर्मितीसाठी वापरला जातो. तेथे वेस्टेज कोळसा भरला जातो आणि तो महाजनकोला पुरवठा केला जातो. कोळसा वाहतुकीमध्ये (कोल ट्रान्सपोर्टेशनमध्ये) खूप नुकसान होत आहे. मागील १ ते २ वर्षांच्या काळात कोराडी व खापरखेडा येथील विद्युत संचाकरिता वापरण्यात येणारा कोळसा चांगल्या दर्जाचा नसल्यामुळे तेथील संच बंद झाले होते. याप्रकरणी महामंडळाने / शासनाने कोणती उपाययोजना केली आहे. याबाबत समितीस अवगत करण्यात यावे. कन्हान, कांदवी, बोंडेगाव, चिंगुरी, बाणगाव, गुमगाव येथे नवीन खाणी (माईन्स) सुरू होत आहेत. १५ कि.मी. च्या आजूबाजूच्या परिसरात डब्ल्यूसीएलच्या खाणी आहेत. रामटेक विधानसभा क्षेत्रात ३ खाणी आहेत. राज्यात असणाऱ्या कोळसा खाणीद्वारे महानिर्मिती प्रकल्पांना कोळसा पुरवठा झाल्यास वाहतुकीचा खर्च तसेच वेळेत बचत होऊ शकेल त्यादृष्टीने केंद्र शासनाकडे पाठपुरावा करण्यात यावा.

कोळशाची वाहतूक वाहक पट्ट्याद्वारे (कन्व्हेअर बेल्ट) केल्यास ४० पैसे प्रति टन, रस्ता वाहतुकीद्वारे रु. ११० प्रति टन तसेच रेल्वेने वाहतूक केल्यास रु. २३२ प्रति टन एवढा खर्च येतो त्यामुळे १५ ते २० कि.मी.

अंतराकरिता दोरमार्ग (रोपवे) किंवा वाहक पट्टा (कन्हेयर बेल्ट) टाकल्यास कोळसा वाहतुकीमध्ये (कोल ट्रान्सपोर्टेशन) मोठी बचत होऊ शकेल. पाईप कन्हेअर बेल्टद्वारे कोळसा वाहतूक केल्यास प्रदूषणाची समस्या भेडसावणार नाही. पर्यावरण संतुलित राहण्यास मदत होईल. सध्या कोळसा वाहतुकीसाठी ३ ते ४ पट खर्च येत आहे. वाहतुकीमध्ये अनेक ठिकाणी ट्रक्स थांबवून गैरप्रकार केले जातात. वाहक पट्टा (कन्हेयर बेल्ट) टाकल्यास डब्ल्यूसीएलच्या बंकरपासून थेट कोळसा येऊ शकेल. जेणेकरून कोळसा वाहतुकीमधील गैरप्रकार थांबविता येऊ शकतील व परिमाणामध्ये (क्वांटिटी) कमी होणार नाही. महानिर्मिती कंपनीने कोल ग्रेड आणि कॅलरीफीक व्हॅल्यू तपासावी व औष्णिक वीज निर्मिती प्रकल्पांसाठी वापरण्यात येणाऱ्या पाण्याचा पुनर्वापर करण्यात यावा याकरिता सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प (Sewage Water Treatment Plant) उभे करण्यात यावेत. औष्णिक वीज निर्मिती कोळशावर करण्याऐवजी गॅसवर आधारित केल्यास प्रति युनिट वीजेचा दर रुपये २.५२ एवढा येत असल्यामुळे औष्णिक वीज निर्मितीवर होणाऱ्या खर्चापेक्षा स्वस्त भावात वीज निर्मिती होऊ शकेल तसेच पर्यावरणाची हानी होणार नाही असे समितीचे मत आहे. उपरोक्त प्रकरणी केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस ३ महिन्यांच्या आत सादर करावी. अशी समितीची शिफारस आहे.

चार - फर्नेस तेलाच्या खरेदीमधील टाळता येण्याजोगा खर्च :-

४.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या प्रकरण क्रमांक २ मधील परिच्छेद क्रमांक २.२.३९ मध्ये “फर्नेस तेलाच्या खरेदीमधील टाळता येण्याजोगा खर्च” यासंदर्भात महालेखाकारांनी पुढीलप्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले होते की, कंपनी औष्णिक विद्युत केंद्रासाठी लागणारे फर्नेस तेल (एफओ) सार्वजनिक क्षेत्रामधील तेल कंपन्याकडून खरेदी करते. पुरवठा आदेशानुसार तेलाच्या किंमती भारत सरकारने वेळोवेळी केलेल्या सुधारणेच्या अधीन असतात. एप्रिल २००७ ते मार्च २०११ या कालावधीसाठी पुरवठा केलेले इंधन तेल इंडियन ऑयल महामंडळ मर्यादित (आयओसीएल) व भारतीय पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित (बीपीसीएल) या तेल कंपन्यांनी प्रती किलो लिटर रुपये ७०० चा डिस्काऊंट दिला होता. त्यापुढे असे ही विहित केले होते की इतर शासकीय कंपन्यांना दिलेला दर हा कंपनीला पुरवठा केलेल्या तेलाला लागू होता. कंपनीने एप्रिल २००७ ते मार्च २०१० या कालावधीमध्ये आयओसीएल कडून १,३२,११३ किलो लिटर, बीपीसीएल कडून २,१४,०९२ किलो लिटर व हिंदुस्थान पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित (एचपीसीएल) कडून ३७,६४० किलो लिटर फर्नेस तेल खरेदी केले होते. आमच्या असे निदर्शनास आले की, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाने (एमएसआरटीसी) त्यांच्या नागपूर येथील टायर रिट्रेंडिंग सयंत्रासाठी (टीआरपी) लागणाऱ्या एफओसाठी आयओसीएल बरोबर ३ वर्षांसाठी (२६ सप्टेंबर, २००७ ते २५ सप्टेंबर, २०१०) इंधन पुरवठा दर करार केला होता त्यामध्ये प्रति किलो लिटर रुपये ९५० एवढा डिस्काऊंट देण्यात आला होता. अशारितीने एमएसआरटीसी च्या तुलनेत कंपनीला रुपये २५० प्रति किलो लिटर डिस्काऊंट कमी देण्यात आला होता. त्याशिवाय असे निदर्शनास आले की, तेल कंपन्यांनी आपल्या विविध तेल उत्पादनासाठी कंपनीला इतर शासकीय विभागांना दिलेल्या दरानेच पुरवठा केला की नाही हे तपासण्यासाठी कोणतीही यंत्रणा अस्तीत्वात नव्हती. २००७-२००८ ते २००९-२०१० या कालावधीत आयओसीएल व बीपीसीएल कडून खरेदी केलेल्या एफओ च्या आधारावर कंपनीने रुपये ९.६० कोटीचा* टाळता येण्याजोगा खर्च केला होता.

व्यवस्थापनाने म्हटले होते की, देण्यात येणाऱ्या डिस्काऊंट बाजारामधील स्थिती, मागणी आदेशाची मात्रा, प्रदानाच्या अटी इत्यादि विविध घटकांवर अवलंबून असते. त्यांनी पुढे असेही म्हटले होते की एमएसआरटीसी बरोबर करण्यात आलेल्या कराराला नंतर अंतिम रूप देण्यात आले होते (सप्टेंबर, २००७) व त्यामुळे दर तुलनेयोग्य नव्हते. उत्तर समर्थनीय नव्हते कारण पुरवठ्याचा कालावधी व वित्तीय अटी सारख्याच होत्या. कंपनीने इतर शासकीय विभागांना/उपक्रमांना लावण्यात येणारा दर तपासण्याची यंत्रणा स्थापित करणे आवश्यक होते त्यामुळे निविदा अटीची अंमलबजावणी करता आली असती.

*(१,३२,११३ कि. लि. आयओसीएलकडून २,१४,०९२ कि. लि. बीपीसीएलकडून व ३७,६४० कि. लि. एचपीसीएल कडून) X २५० प्रति किलो लिटर.

४.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमूद केले आहे की, आधीच्या उत्तरात दिलेल्या माहितीप्रमाणे महानिर्मितीने एम.एस.पी.जी.सी.एल.राष्ट्रीय तेल कंपनीच्या म्हणजे आय.ओ.सी.एल., बी.पी.सी.एल. आणि एच.पी.सी.एल. यांच्याशी दिनांक २१ मार्च २००७ रोजी करार केला. या करारात १ एप्रिल २००७ ते ३१.३.२०१० या मुदतीसाठी एकच दर, सवलत आणि अटी व शर्ती होत्या. मात्र आय.ओ.सी.एल.सोबत एम.एस.आर.टी.सी. कंत्राटाचे अंतिमीकरण त्यानंतर सहा महिन्यांच्यानंतर दिनांक २६ सप्टेंबर २००७ रोजी करण्यात आले. सहा महिन्यांच्या काळाचा फरक असल्याने दरांची तुलना करता येणे शक्य नाही. आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत क्रूड ऑईलच्या दरात दैनंदिन प्रकारे चढउतार होत असतात. तेल कंपन्यांची सवलत तत्कालीन बाजारातील परिस्थिती व क्रूड ऑईलची मागणी यावर अवलंबून असते.

इतर सेवा कंपन्यांनी अंतीम ठरवलेल्या दराची माहिती लगेच मिळत नाही. खरे तर अशी माहिती उच्चस्तरीय स्तरावर गोपनीय ठेवली जाते व मर्यादित वेळेत इच्छित माहिती मिळविणे कठीण असते. मात्र भविष्यात महानिर्मिती निविदा/विचारणेची कागदपत्रे यामध्ये असे कलम समाविष्ट करील ज्यात तेल कंपन्यांनी महानिर्मिती कंपनीसाठी देऊ केलेला दर इतर सरकारी व सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रमाच्या कंपन्यापेक्षा जास्त असल्यास तो फरक महानिर्मितीला द्यावा लागेल अशी तरतूद असेल. भविष्यातील निविदा/विचारणा यासाठी एम.एस.पी.जी.सी.एल.जेथे अशी उत्पादने वापरली जातात त्याच्या दराशी व इतर सरकारी व सा.क्षे.उपक्रम कंपन्या यांच्या दराशीतुलना करण्याची यंत्रणा विकसित करील.

४.३ याप्रकरणी शासनाने असे मत व्यक्त केले की, महामंडळाच्या अभिप्रायाशी शासन सहमत आहे.

४.४ याप्रकरणी समितीला उद्योग, ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा) विभाग, महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने दिनांक २ मे २०१६ रोजी ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीचे व्यवस्थापकीय संचालक व इतर अधिकारी यांची साक्ष घेतली. समितीने महालेखाकारांनी लेखापरीक्षणामध्ये परिच्छेद क्र. २.२.३९ या आक्षेपासंदर्भात समितीने विचारणा केली की, फर्नेस तेलाच्या खरेदीमधील टाळता येण्याजोगा खर्च या विषयासंबंधी फर्नेस तेल विकत घेतले आहे त्यामध्ये बीपीसीएलने ७०० रुपयांची सूट दिली आहे. त्याचवेळी परिवहन विभागाच्या एस.टी.महामंडळाला ९५० रुपयांची सूट दिली आहे. त्यामुळे एस.टी.महामंडळास यामध्ये २५० रुपयांनी जास्त सूट दिली आहे या दोन्ही कंपन्या शासनाच्या अखत्यारीत असताना एका कंपनीला ९५० रुपये डिस्काऊन्ट द्यायचा आणि दुसऱ्या कंपनीला ७०० रुपये डिस्काऊन्ट द्यायचा, या संदर्भात महालेखाकारांचे (ए.जी.) असे म्हणणे आहे की, यासंबंधी महामंडळाची जबाबदारी होती की, किती जास्त सूट (डिस्काऊन्ट) मिळू शकेल.

खाजगी कंपन्यांमध्ये सुद्धा असेच असते. जास्तीत जास्त सूट मिळावी म्हणून ते फार आग्रही असतात आणि आपला विभाग यासंबंधी आग्रही नव्हता त्यामुळे जवळपास अडीचशे रुपयांप्रमाणे किलोलिटरमागे महामंडळाचे

नुकसान झालेले आहे याबाबत विचारणा केली असता महामंडळाच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, एस.टी.महामंडळाची ऑर्डर ३ महिन्यांनंतर झाली आहे. महानिर्मिती कंपनीची ऑर्डर आधी झाली होती. यासंबंधी आम्ही नंतर खंड (क्लॉज) टाकला आहे. आता आम्ही एनटीपीसी व इतर कंपन्यांबरोबर तुलना करूनच ऑर्डर देत आहोत. या संदर्भात कंपनीने अटी व शर्ती टाकलेल्या आहेत.

एस.टी.महामंडळाची ऑर्डर महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीच्या ऑर्डरनंतर ३ महिन्यांनंतर झाली आहे आणि त्यावेळी मूल्य ठरवले नव्हते. हा खंड (क्लॉज) आपण नंतर टाकला आहे. यासंबंधी आता आपण एनटीपीसी बरोबर तुलना करतो. एस.टी.महामंडळाने सूट मागितली त्यावेळी त्यांना सूट देताना अशी तफावत का आली. ऑर्डरचा दर तोच होता. त्यावेळी बाजारातील दर तेच होते तरी देखील अशी तफावत आली आणि महामंडळाला आर्थिक फटका बसला आहे. यामध्ये तेलाच्या दरामध्ये अडीच तीन महिन्यांमध्ये चढ उतार आले काय, आपण यामध्ये किफायतशीर दर ठरविले होते की नाही. तसेच आपले या म्हणणे साधार असल्याचे दाखविण्यासाठी काही कागदपत्रे असतील तर ती समितीला अवलोकानार्थ सादर करण्यात यावी व यासंबंधी जे त्यावेळी भाव केले आहे ते बरोबर आहेत. याकरीता आपल्याकडे काही साधार कागदपत्रे या दाव्याला आधार देण्यासाठी आहेत काय, अशी समितीने विचारणा केली असता, महामंडळाच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, अशी कागदपत्रे नाहीत तसेच काल किंमत बदलाचा खंड त्यामध्ये समाविष्ट असतो ही सूट निर्देशांक आणि किंमत बदलानुसार ठरत असते.

यावर समितीने विचारणा केली की, महानिर्मिती कंपनीला अडीचशे रुपये सूट भरीव आहे रुपये ७०० ते ९५० ही तफावत आहे यासंबंधी महानिर्मिती कंपनीने काही यंत्रणा विकसित केली आहे काय, याबाबत महानिर्मिती कंपनीच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, कंपनीने त्यानंतर असा खंड टाकला आहे की, कंपनीला किती सूट दिली आहे किंवा देण्यात येणार आहे त्याची माहिती देण्यात यावी. त्या खंडामध्ये (क्लॉजमध्ये) असे म्हटले आहे की, “For future tender enquiries MSPGCL shall also develop mechanism for comparison of rates with Government and PSU companies where such products are used.” मेकॅनिझम म्हणजे यामध्ये किती सूट झाली ते पुरवठादार देतील आणि त्याप्रमाणे कंपनी तौलनिक अभ्यास करू शकते. महानिर्मिती कंपनीच्या दरामध्ये जी अडीचशे रुपयांची तफावत आहे त्यासंबंधी जी चूक झाली आहे त्याबाबत समितीने विचारणा केली असता, महानिर्मिती कंपनीच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, यामध्ये चूक झाली असे म्हणता येणार नाही. कारण यामध्ये एस.टी. महामंडळाची ऑर्डर तीन महिन्यांनंतरची आहे. एस.टी.महामंडळाच्या संदर्भातील दराबाबतची माहिती महानिर्मिती कंपनीकडे उपलब्ध नाही.

४.५ अभिप्राय व शिफारस :-

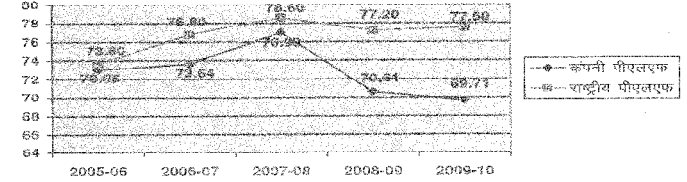
भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीच्या कामकाजासंदर्भात परिच्छेद क्र. २.२.३९ मध्ये “फर्नेस तेलाच्या खरेदीमधील टाळता येण्याजोगा खर्च” याबाबत नोंदविलेल्या अभिप्रायावर समितीला साक्ष घेताना असे दिसून आले की, महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाला फर्नेस तेलाच्या दरात रुपये ९५० एवढी सूट मिळालेली असून महानिर्मिती कंपनीला मात्र रुपये ७०० एवढी सूट मिळालेली आहे. दराबाबत जी २५०/- रुपयांची तफावत आढळून आलेली आहे. त्यामुळे महानिर्मिती कंपनीने दराबाबत तुलनात्मक तक्ता तयार केला पाहिजे त्यानुसार भाव कमी अथवा जास्त असल्याचे लक्षात येईल व महानिर्मिती कंपनीस योग्य ती खबरदारी घेणे सुकर होईल. या सर्व बाबींवर लक्ष ठेवण्याची जबाबदारी महानिर्मिती कंपनीमध्ये संचालक, (वित्त), संचालक, (प्रकल्प) यांची आहे. महामंडळाने बी.पी.सी.एल.कडून फर्नेस तेल विकत घेते वेळी दर काय होता व जो करार केला आहे त्यामध्ये एक खंड (क्लॉज) समाविष्ट करणे आवश्यक होते ज्यामुळे महामंडळाला ७०० रुपयांऐवजी ९५० रुपये सूट मिळाली असती महामंडळाला २५०/- रुपयांचे आर्थिक नुकसान सोसावे लागत आहे. याप्रकरणी महामंडळाने वस्तुस्थिती सादर करावी व केलेल्या कार्यवाहीबाबतचा अहवाल समितीस ३ महिन्यांच्या आत सादर करावा अशी समिती शिफारस करित आहे.

पाच - कमी भारांक घटक (प्लान्ट लोड फॅक्टर) :-

५.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या प्रकरण क्रमांक २ मधील परिच्छेद क्रमांक २.४२ मध्ये “कमी भारांक घटक (प्लान्ट लोड फॅक्टर)” यासंदर्भात महालेखाकारांनी पुढीलप्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले होते की, पीएलएफ स्थापित क्षमतेनुसार जास्तीतजास्त शक्य तेवढे उत्पादन व प्रत्यक्ष उत्पादन यामधील गुणोत्तर (रेशो) दर्शवितो. एमईआरसीने निश्चित केलेल्या औष्णिक विद्युत निर्मिती केंद्राचा पीएलएफ राष्ट्रीय पीएलएफच्या २००५ ते २०१० या कालावधीत अनुक्रमे ७३.६०, ७६.८०, ७८.६०, ७७.२० व ७७.५० च्या तुलनेत ८० टक्के एवढा होता. कंपनीचा पीएलएफ अनुक्रमे ७३.०५, ७३.६४, ७६.९९, ७०.६१ व ६९.७१ टक्के होता व तो राष्ट्रीय पीएलएफ पेक्षा कमी राहिला होता तो खाली दर्शविला आहे.

राजस्थान राज्य विद्युत उत्पादन निगम मर्यादितच्या कोटा औष्णिक विद्युत केंद्राच्या युनिट क्र. VI चा पीएलएफ राज्य क्षेत्रीय युनिटस मध्ये १०१.१० टक्के एवढा सर्वात जास्त होता.

आढावा कालावधीमधील कंपनीचा पीएलएफ

सरासरी प्रति युनिट किंमतीच्या तुलनेत सरासरी वसुली साध्य केलेला पीएलएफ, राष्ट्रीय पीएलएफ सरासरी किंमत वसूल होणारा पीएलएफ टक्क्यात पीएलएफ मधील तुटवडा खालील तक्त्यात दर्शविला आहे :

अ.क्र.	तपशील	२००५-०६	२००६-०७	२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०
१.	सरासरी वसूली (रु. प्रति युनिट)	१.४६	१.६०	१.७१	२.०५	२.४१
२.	सरासरी किंमत (रु. प्रति युनिट)	१.४१	१.५१	१.५९	२.०४	२.३२
३.	प्रत्यक्ष पीएलएफ (टक्क्यांत)	७३.०५	७३.६४	७६.९९	७०.६१	६९.७१
४.	राष्ट्रीय पीएलएफ (टक्क्यांत)	७३.६०	७६.८०	७८.६०	७७.२०	७७.५०
५.	सरासरी किंमत वसूल होते (२/१ X ३) तो पीएलएफ (टक्क्यांत)	७०.५५	६९.५०	७१.५९	७०.२७	६७.११

२००५-१० या कालावधीत कमी पी.एल.एफ.मुळे १०,४६५ दशलक्ष युनिट उत्पादनाचे नुकसान झाले होते.

वरील तक्त्यावरून दिसून येते की उत्पादनामधील अपेक्षित तुटवडा १०,४६५* दशलक्ष युनिट (२००५ ते २००९-१० या कालावधीत राष्ट्रीय पीएलएफशी तुलना करता) व त्यामुळे रु. ३९७.६९ कोटी कॉन्ट्रीव्युशनचे नुकसान झाले होते.

आमच्या असे निदर्शनास आले की, एकूण ३२ औष्णिक विद्युत युनिट्स (६,४२५ मेगावॉट) पैकी, ८० टक्के पीएलएफ साध्य करणाऱ्या युनिट्सची संख्या २००६-०७ मधील १३ युनिट्स वरून २००९-१० मध्ये सात युनिट एवढी कमी झाली होती. तर दुसऱ्या बाजूला एमईआरसीने निश्चित केलेल्या लक्ष्यापेक्षा कमी कामकाज प्रगती असलेल्या युनिट्सची संख्या जी २००६-०७ मध्ये १९ युनिट्स होती ती २००९-१० मध्ये २७ युनिट्स एवढी वाढली होती. ते **जोडपत्र-१५** मध्ये दर्शविलेले आहे. पुढे आमच्या असेही निदर्शनास आले की, ब्रेकइव्हन पीएलएफ (बीईपीएलएफ) पेक्षा कमी क्षमतेवर कार्यचालन करणाऱ्या युनिट्सची संख्या २००५-०६ मधील नऊ वरून २००९-१० मध्ये १८ युनिट्स एवढी वाढली होती. २००५-१० या कालावधीत कोराडीचे पाच युनिट्स, नाशिक येथील दोन युनिट्स, चंद्रपूर येथील दोन युनिट्स व परळी येथील एक युनिट बीईपीएलएफ पेक्षा कमी म्हणजे तीन ते पाच वर्षे कार्यचालन करित होते.

व्यवस्थापनाने म्हटले होते की, संयंत्रांचे वय जास्त असल्यामुळे व वारंवार करावी लागणारी दुरुस्तीमुळे पीएलएफ वर परिणाम झाला होता. कंपनीने वय झालेल्या संयंत्रांचे वय जास्त असल्यामुळे व वारंवार करावी लागणारी दुरुस्तीमुळे पीएलएफ वर परिणाम झाला होता. कंपनीने वय झालेल्या संयंत्रांचे सुधारीकरण / पुनःस्थापन कार्यक्रम अद्याप हाती घेतला नव्हता (सप्टेंबर, २०१०) हे तथ्य तसेच शिल्लक राहते.

५.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमूद केले आहे की, महालेखापरिक्षक यांनी जादा वय झालेल्या (जुन्या) युनीटचे नुतनीकरण/ बदलणे याविषयी दिलेल्या अभिप्रायाबाबत खालीलप्रमाणे माहिती देण्यात येत आहे.

एम.एस.पी.जी.सी.एल. म्हणजेच महानिर्मिती कंपनीने २१० मे.वॅ. च्या युनिट्सचा इ.इ.आर. ऍन्ड एम याबाबत आढावा के.वि.प्रा. (सीईए) यांच्या मार्गदर्शक तत्वाप्रमाणे घेतला. ११ व्या योजनेतर्गत २१० मे.वॅ. क्षमतेच्या सहा युनिट्स इ.इ.आर. ऍन्ड एम. संबंधी काम करण्यासाठी व त्यासाठी के.एफ.डब्ल्यू- जर्मनी यांचे वित्तीय सहाय्यासाठी निवड करण्यात आली. या ६ युनिटपैकी ५ युनिटला वित्तीय साह्य देण्याचे जागतीक बँकेने प्रस्तावित केले.

यापैकी कोराडी - युनिट क्र. ६ याची पथदर्शक प्रकल्पासाठी निवड करण्यात आली. जागतिक बँकेच्या कार्यपध्दतीनुसार कामे सुरु झाली आहेत आणि आता कोराडी -६ च्या इ.इ.आर. ऍन्ड एम साठी निविदा प्रसिध्द करण्यात येत आहे. उर्वरीत युनीटपैकी चार युनिटच्या आर.एल.ए. अभ्यासासाठी डिझाईन कन्सलटंट्स यांची निवड करण्यात आली आहे. अभ्यासानंतर निविदाचे काम सुरु होईल. नाशिक युनिट-३ यासाठी के.एफ.डब्ल्यू. जर्मनी यांचा निधी मिळणार आहे. आर.एल.ए. अभ्यास पूर्ण झाला आहे व महानिर्मितीच्या संचालक मंडळाने व महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाने (MERC) डी.पी.आर. याला मान्यता दिली आहे. त्यासाठी निविदा कागदपत्रे तयार केली जात आहेत. महानिर्मिती कंपनीने ५ वर्षासाठी व्यवसायाची एक योजना तयार करून ती म.रा.वि. आयोगास सादर केली आहे. सर्व ६ युनिट्सच्या इ.इ.आर. ऍन्ड एम यासाठी रु.२२०५ कोटी

इतका भांडवली (कॅपेक्स) लागेल असे प्रक्षेपित करण्यात आले आहे. या युनीट्ससाठी रु. ३८१५ कोटीचा भांडवली खर्च लागेल. या ५ वर्षांच्या भांडवली खर्चाच्या प्रस्तावित विनियोगातून या प्रकल्पांची कामगिरी सुधारेल.

परळी औ.वि.केंद्रातील वयोवृद्ध झालेल्या युनीट १ व २ या २×३० मे.वॅटच्या (ज्यांची घटीत क्षमता २×२० मे.वॅ. होती व नंतर ती अनुक्रमे दिनांक १५.११.२०१० आता दिनांक ११.१२.२०१० रोजी बंद करण्यात आला) जागी महानिर्मिती कंपनीने १×२५० मे.वॅ.चे. युनीट (युनीट क्र.८) स्थापित करण्याचे काम हाती घेतले आहे. या प्रकल्पाचे कार्य २०.०१.२००९ रोजी सुरु झाले. मुख्य कारखान्याच्या साधन सामुग्रीसाठी बी.एच.इ.एल.कडे मागणी (ऑर्डर) देण्यात आली. कोराडी औ.वि.केंद्राच्या जुन्या व वयोवृद्ध युनीट क्र.१ ते ४ या ४×१२० मे.वॅ. क्षमतेच्या (घटीत क्षमता ४×१०५ मे.वॅ. होऊन दि.०८.१०.२०११ रोजी बंद केलेल्या) युनीटांच्या जागी १×६६० मे.वॅ. क्षमतेचे कोळसा आधारित महाशक्तिशाली विशेष (Super Critical) युनिट (युनिट क्र.८) स्थापन करण्याचे काम महानिर्मिती कंपनीने हाती घेतले आहे. या प्रकल्पाच्या कामास दि. २७.०९.२००९ रोजी प्रारंभ झाला. कारखान्याच्या यंत्रसामुग्रीसाठी एल.अँड टी कडे मागणी नोंदविण्यात आली.

भुसावळ औ. वि. केंद्रातील वयोवृद्ध झालेल्या ६२.५ मे.वॅ. क्षमतेच्या (घटीत क्षमता ५५ मे.वॅ. व दि. १५.१२.२०१० रोजी बंद झालेल्या) युनीट नं. १ च्या जागी तसेच पारस येथील वयोवृद्ध युनीट नं. २ या ६२.५ मे.वॅ. क्षमतेच्या (घटीत क्षमता ५५ मे.वॅ. व दि.१६.११.२०१० रोजी बंद केलेल्या) युनीट्स एवजी महानिर्मिती कंपनीने १×६६० मे.वॅ. क्षमतेचे कोळसा आधारित १×६६० मे.वॅ. क्षमतेचे महाशक्तिशाली विशेष (युनीट नं.६) (Super Critical) भुसावळ औ. वि. केंद्राकडे येथे स्थापित करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.

५.३ याप्रकरणी शासनाने असे मत व्यक्त केले की, महामंडळाच्या अभिप्रायाशी शासन सहमत आहे.

५.४ याप्रकरणी समितीला उद्योग ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा) विभाग, महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने दिनांक २ मे २०१६ रोजी ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीचे व्यवस्थापकीय संचालक व इतर अधिकारी यांची साक्ष घेतली. समितीने महालेखाकारांनी लेखापरीक्षणामध्ये परिच्छेद क्र. २.२.४२ या आक्षेपासंदर्भात वीज निर्मिती कंपनीच्या स्थापित क्षमतेनुसार कंपनीचा पीएलएफ (प्लान्ट लोड फॅक्टर कमी भारांक घटक) राष्ट्रीय पीएलएफ पेक्षा कमी असण्याचे कारण काय आहे अशी समितीने विचारणा केली असता महानिर्मिती कंपनीच्या संचालक (संचालन) यांनी खुलासा केला की, २००८-२००९, २००९-२०१० मध्ये पीएलएफ कमी आलेला आहे. यापूर्वी जेवढी गरज होती, तेवढा कोळसा येत होता. त्यानंतर लिकेज कमी झाले. त्यामुळे पीएलएफ कमी आलेला आहे. राष्ट्रीय पीएलएफ ७७, ७८ च्या दरम्यान होता तर महानिर्मिती कंपनीचा पीएलएफ सन २००८-२००९ आणि २००९-२०१० या शेवटच्या वर्षामध्ये ७० ते ६९ च्या दरम्यान होता. सन २००८-२००९ ते २००९-२०१० हे दोन वर्षे कोळसा कमी आल्यामुळे पीएलएफ कमी झालेला आहे.

त्यावेळी अखिल भारतीय स्तरावर ७ ते ८ टक्के उत्पादन कमी झाले होते. त्याचे कारण होते की, त्यावेळी कोळसा कमी मिळाला होता व त्यामुळे निर्मिती कमी झाली. त्यानंतर समितीने विचारणा केली की, कोराडी, भुसावळ, पारस येथील औष्णिक विद्युत केंद्रातील युनिट वयोवृद्ध असल्याचे कारण ज्ञापनामध्ये दिलेले आहे. परंतु कोळशाची कमतरता असल्याचे कारण सांगितले आहे. यावर महामंडळाच्या संचालक (संचलन) यांनी खुलासा केला की, युनिट वयोवृद्ध असल्याचे कारण आहे म्हणून अकार्यक्षम युनिट काढले होते. तसेच सन २००८-२००९, २००९-२०१० मध्ये कोळसा देखील कमी आला होता. २०१५-२०१६ चा पीएलएफ बँकिंग डाऊन धरून ७६ टक्के आहे. याबाबत विभागीय सचिवांनी असा खुलासा केला की, सध्या मागणी आणि पुरवठा यामध्ये खुप तफावत आहे पीएलएफ ही बाब संबंधित राहिलेली नाही. कोणत्याही युनिटची स्थापित क्षमता महत्त्वाची असते.

समजा २१० क्षमतेचे युनिट असेल तर त्याचे किती मिलीयन युनिट्स ऊर्जा बनवू शकतो आणि किती ऊर्जा बनवली, त्याचे जे गुणोत्तर येते, त्याला पीएलएफ म्हटले जाते. सन २०१० पूर्वी पुरवठा कमी होता व मागणी जास्त होती. त्यामुळे जास्तीतजास्त पीएलएफ प्राप्त करून जास्तीत जास्त निर्मिती वाढवायची असा हेतू होता. त्यांनी ऊर्जा जास्तीत जास्त निर्माण करावी, अशी भावना होती. २०१० नंतर आयपीपीची संकल्पना आली. खाजगी उत्पादक आले, खाजगी निर्मिती करणारे आले आणि महामंडळाने देखील मोठ्या प्रमाणावर निर्मिती क्षमता वाढविण्याचा कार्यक्रम घेतला. त्यामुळे आज अशी परिस्थिती आहे की, १६, १७ हजार किंवा १८, १९ हजार मेगावॉटच्या डिमांडच्या तुलनेत आपली ३०, ३५ हजार क्षमता आहे. म्हणजे पीएलएफच्या मूळ संकल्पनेला तेवढा सुसंबद्ध राहिलेला नाही. परंतु परवडण्यायोग्य ऊर्जा म्हणजेच आपण जेवढी ऊर्जा बनवितो, ती काय दराने बनवितो आणि ती ग्राहकांना कोणत्या दराने देतो, हे महत्त्वाचे आहे.

यासंदर्भात अनेक तांत्रिक मुद्दे आहेत महानिर्मिती कंपनीने ते क्रमशः लक्षात घेतलेले आहेत. ही कक्षा पाच वर्षांची आहे. प्रत्येक महिना गणिक आणि वर्षाला मागतो. आता जास्त क्षमता वाढ झाल्यामुळे, महानिर्मिती कंपनीकडे ऊर्जा जास्त असून मागणी कमी आहे. त्यामुळे ऊर्जा निर्मिती कमी करावी लागते. म्हणजेच प्लँट चालू ठेवू शकतो, परंतु डिमांड नाही. पीएलएफ वाढविण्याची संधीच नाही. मागील २-३ वर्षांची तुलना केली असता ७७% पीएलएफ साध्य झाला आहे. त्यामुळे पीएलएफचा सुसंबद्ध राहिलेला नाही. परंतु परवडण्यायोग्य ऊर्जा महत्त्वाची आहे. त्यासंदर्भात समितीने विचारणा केली की, महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोगाने (एमइआरसीने) ८० टक्के प्रमाणके कायम केलेली आहेत. आता ते त्यांनी पुनः रिश्चित केले आहेत काय,

यावर कंपनीच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, या उपलब्धता वर्षी ९५% आहे. काही प्लँट असे आहे की, म्हणजेच नवीन संयंत्राची उपलब्धता ८५% आलेली आहे. कोराडी येथील जुना युनिट ५ आणि ७ याची उपलब्धता कमी आहे. तसेच पाण्यामुळे परळी येथील संयंत्र युनिट बंद आहे. उपलब्धता, पीएलएफ असे दोन घटक आहेत. उपलब्धता म्हणजे घोषित केलेले आहे, तेवढी निर्मिती करणे किंवा स्थापित क्षमता आहे आणि

तेवढी वीज मिळाली तर ती उपलब्धता झाली. त्याप्रमाणात क्षमता असूनही निर्मिती करू शकलो नाही, तेवढे वजा करून जे येते, ते पीएलएफ झाले. म्हणजेच वास्तविक निर्मितीला प्रत्यक्षात असलेल्या क्षमतेला भागल्यानंतर येणारे उत्तर हे पीएलएफ आहे. त्यामध्ये संधी मिळाली नसल्यामुळे पीएलएफ कमी झाला, असे दोन्ही फरक आहेत. आजरोजी त्याला काही अर्थ नाही. याचे कारण म्हणजे क्षमता असूनही निर्मिती करू शकत नाही, हे आहे. त्यामुळे उपलब्धता आहे त्याप्रमाणे एमईआरसी पैसे देते, पीएलएफवर पैसे देत नाही.

५.५ अभिप्राय व शिफारस :-

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीच्या कामकाजासंदर्भात परिच्छेद क्र. २.२.४२ मध्ये “कमी भारांक घटक (प्लान्ट लोड फॅक्टर)” याबाबत नोंदविलेल्या अभिप्रायावर समितीला साक्ष घेताना असे दिसून आले की, पीएलएफ कमी असल्यामुळे महानिर्मिती कंपनीचे जवळजवळ ४०० कोटी रुपयांचे नुकसान झालेले आहे. खाजगी वीज निर्मिती कंपन्यांचे वीज खरेदीचे पैसे थकविले जात नाहीत. परंतु महाजनकोचे पैसे थकविले जातात यावरून असे दिसून येते की, महाजनको कंपनीस दुय्यम दर्जाची वागणूक दिली जाते व खाजगी वीज निर्मिती कंपन्यांना मात्र पैसे देण्यासाठी उत्साह दाखविला जातो. त्यामुळे महाजनकोला उर्जितावस्था प्राप्त होण्याच्या दृष्टीने विजेची बिले तत्परतेने वसूल करता यावी यादृष्टीने योग्य ती दक्षता घ्यावी. उपरोक्त प्रकरणी केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल ३ महिन्यांच्या आत समितीस सादर करण्यात यावा अशी समितीतर्फे शिफारस करण्यात येत आहे.

सहा - पर्यावरण विषयक बाबी :-

६.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या प्रकरण क्रमांक २ मधील परिच्छेद क्रमांक २.२.५१ मध्ये “पर्यावरण विषयक बाबी” यासंदर्भात महालेखाकारांनी पुढीलप्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले होते की, पर्यावरण दृष्टीकोनासंबंधी खाली त्रुटी निदर्शनास आल्या होत्या.

- परळी युनिट-६ औष्णिक विद्युत केंद्रात भेलने पुरवठा केलेले इलेक्ट्रोस्टॅटीक प्रसिपिटर्स संस्थापित केले होते. त्यांनी सस्पेंडेंड पर्टिक्युलेट मॅटर्सची नोंद केलेली पातळी संचित्रात नमूद केलेल्या ५०-७० एमजी/एनएम ३ पातळीच्या तुलनेत ८० ते १४९ एनजी/एनएम ३ एवढी होती.

- पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, १९८६ च्या आवश्यकतेनुसार ३४ औष्णिक युनिट्सपैकी २२ (परळी सहा, कोराडी सात, नाशिक पाच व चंद्रपुर चार) युनिट्समध्ये ऑनलाईन संनियंत्रण उपकरणे संस्थापित करण्यात आली नव्हती.

- महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाने पर्यावरणविषयक निकषांचे उल्लंघन केल्याबद्दल कंपनीला कारणे दाखवा नोटीस जारी केली (डिसेंबर २००९) होती व विविध उल्लंघनाबाबत कायदेशीर कारवाईची धमकी दिली होती. या उल्लंघनासाठी भरावयाच्या रु.१० लाख बँक हमीचा भरणा देखील कंपनीने केला नव्हता.

- आढावा कालावधीत आवाजाची विहित केलेली पातळी दिवसा ७५ डीबी तर रात्री ७० डीबी एवढी होती. त्या विहित केलेल्या पातळीच्या तुलनेत खापरखेडा (८० ते ९६ डीबी), पारस (८८ ते ९७ डीबी), भुसावळ (७५ ते ९० डीबी) व परळी, (५५ ते ९५ डीबी) एवढी जास्त होती.

- जर प्रदुषण नियंत्रण यंत्रणेने काम बंद केले तर उत्पादन आपोआप बंद करणे शक्य करणारी इंटरलॉकिंग पध्दती औष्णिक विद्युत केंद्रांमध्ये कार्यान्वित करण्यात आली नव्हती.

- आढावा कालावधीमध्ये एकूण ५६८.२९ लाख एमटीएस फ्लाय अॅश निर्माण झाली होती त्यापैकी फक्त १९४.७७ लाख एमटीएस फ्लाय अॅश वापरण्यात आली होती.

व्यवस्थापनाने/शासनाने म्हटले होते की बहुतांश औष्णिक युनिट त्या वेळच्या अस्तित्वात असलेल्या निकषांनुसार सचित्रीत केले होते व ते खूप जुने झालेले होते. पुढे असेही म्हटले होते की कंपनीत प्रदुषण कमीत कमी करण्यासाठीचे विविध उपाय योजले होते.

६.२ याप्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमूद केले आहे की, यासाठी केलेली कार्यपुर्ती मुद्देनिहाय खाली देण्यात येत आहे.

१) महानिर्मितीच्या विविध औष्णिक विद्युत निर्मिती केंद्रांना मिळणाऱ्या कोळश्यात राखेचे प्रमाण जास्त असते (सुमारे ४० ते ५० टक्के) म्हणजेच त्यांचे उष्मांक मूल्य (कॅलरोफिक व्हॅल्यू) २९०० ते ३३०० के.कॅ.ल. प्रती किलो असते. मात्र औष्णिक विद्युत निर्मिती केंद्राची रचना ३४ टक्के राख असणाऱ्या व ३५०० के. (शा.म.मु.) एचबी २९७०—३ (६५०—३-२०१७)

कॅल प्रती किलो अशा कोळशासाठी केलेली असते. या प्रत्यक्ष स्थितीमुळे इ एस पी वर जादा राखेचा बोजा पडतो. त्यामुळे एस पी एम ची पातळी वाढते. राखेचे प्रमाण कमी असणारा, कोळसा मिळवा यासाठी कोल इंडिया कंपनी सोबत चर्चा चालू आहे. जेव्हा चांगल्या दर्जाचा (राखेची टक्केवारी ३४ टक्केपेक्षा कमी असणार) कोळसा मिळाला तर उर्वरीत कणयुक्त पदार्थाचे (SPM) उत्सर्जनाचा स्तर युनिट रचनेच्या स्तरावर म्हणजे ५०-७० एम जी/एन एम^३ प्रती घन नॅनो मीटर) असा त्वरित कमी होईल.

२) ३४ औष्णिक युनिटपैकी २२ युनिटमध्ये ऑनलाईन मॉनिटर करणारी साधने यापूर्वी स्थापित केली नव्हती. मात्र उर्वरित युनिटमध्ये ही साधने स्थापन करण्यासाठी ती प्राप्त करण्याची प्रक्रिया चालू आहे. ती टप्पाटप्प्याने स्थापन केली जातील.

३) सर्वच केंद्रात मिळणाऱ्या कोळशाचा दर्जा खूप खराब आहे. यामुळे प्रदूषणा संबंधीच्या मापदंडाच्या पातळीत वाढ दिसते. महाराष्ट्र प्रदुषण नियंत्रण मंडळाने ठरवून दिलेल्या प्रमाणकांचे उल्लंघन झाल्याबद्दल महानिर्मितीचे रु.७५ लाखांची बी.जी.सादर केली. तसेच महानिर्मिती कंपनी मापदंडाच्या विहित मर्यादांचे पालन करण्यासाठी सुधारणांचे कार्य करीत आहे. यात ए. एफ.सी. जी. सिस्टीम स्थापित करणे, इ एस पी च्या जागा बळकट करणे, यांचे समावेश आहे याशिवाय म.प्र.नि.मंडळाचे व महानिर्मितीचे अधिकारी यांनी संयुक्त कृती आराखडा तयार केला आहे. त्यातील बारचार्टप्रमाणे त्याची काटेकोरपणे अंमलबजावणी केली जाते.

४) विविध औष्णिक केंद्रातील गोंगाटाच्या पातळीची मोजणी/ अनुश्रवण नियमितपणे करण्यात येते. विहित केलेल्या स्तरापेक्षा तो कमी ठेवण्यासाठी प्रयत्न केले जात आहेत, यासाठी गतीमानतेचे संमूलन करणे, पाया बळकट करणे, बाष्प नलीकातील गळती थांबविणे, उकट्स व गोंगाटा शोषक आच्छादन पुरविणे इ. उपाय करण्यात आले आहेत. केंद्राच्या जागेभोवतीच्या गोंगाटाची विहित पातळी ७५ डेसीबल्स आहे. साधनांच्या नजीक विहित पातळी ९० डेसीबल्स आहे.

५) औष्णिक केंद्रातील उड राखेची (फ्लाय अॅश) विक्री करणे/विल्हेवाट लावणे या कामाकरिता वीज केंद्राकडून वारंवार निविदा सूचना प्रकाशित केल्या जातात. परंतु पारस, कोराडी व खापरखेडा केंद्रातील राखेच्या निविदांना फारच अल्प प्रतिसाद मिळतो. या संस्था त्यांच्या करारात मान्य केलेल्या प्रमाणानुसार राख उचलत नाहीत, त्यांच्या वर कारवाई सुरु केली आहे. या संस्थांनी करारात ठरल्याप्रमाणे तेवढी राख उचलावी यासाठी त्यांना प्रोत्साहित करण्यात येत आहे. आता त्यांच्यावर कडक कारवाई सुरु करण्यात येत आहे. यात त्यांना प्रारंभी ठरवून दिलेल्या राखेच्या प्रमाणात बदल करणे, काम न करणाऱ्या संस्थांचे करार रद्द करणे इ. प्रक्रिया करण्यात येत आहे. शेतकऱ्यांना राख वापरण्यासाठी प्रोत्साहित करण्यासाठी औष्णिक वीज केंद्राकडे कार्यक्रम आयोजित करतात.

६.३ याप्रकरणी शासनाने असे मत व्यक्त केले की, महामंडळाच्या अभिप्रायाशी शासन सहमत आहे.

६.४ याप्रकरणी समितीला उद्योग ऊर्जा व कामगार (ऊर्जा) विभाग, महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने दिनांक २ मे, २०१६ रोजी ऊर्जा विभागाचे प्रधान सचिव, तसेच महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीचे व्यवस्थापकीय संचालक व इतर अधिकारी यांची साक्ष घेतली. समितीने महालेखाकारांनी लेखापरीक्षणामध्ये परिच्छेद क्र. २.२.५१ या आक्षेपासंदर्भात समितीने विचारणा केली की, पर्यावरणाबाबत कोणत्या त्रुटी आहेत, त्याबाबत माहिती समितीला देण्यात यावी.

याबाबत कंपनीच्या प्रतिनिधींनी नमूद केले की, परदेशामध्ये औष्णिक विद्युत केंद्रातून केवळ ४ टक्के राख बाहेर निघते. आपल्या देशामध्ये या राखेचे प्रमाण ४० टक्के इतके असते. परळी येथील नवीन युनिट आले होते. त्याचे डिझाईनप्रमाणे स्टॅक एमिशन ५० ते ७० च्या खाली पाहीजे होते. तो प्लँट नुकताच सुरु झाला होता. त्यावेळेचे निरीक्षण ८० ते १४० यामध्ये येत होते. एमसीएलचा कोळसा ओरीसा येथून येत होता. त्याची प्रत चांगली नाही. आता महामंडळाला डब्ल्यूसीएलचा चांगला कोळसा मिळत आहे. आता हे विदीन पॅरामिटर्स आहे. पहिला पॉईंट आहे की, आमचे स्टॅक एमिशन जास्त आहे. परळीचे एमिशन आता कन्ट्रोलमध्ये आहे, म्हणजेच डिझाईनच्या खाली आहे. नवीन प्लँटमध्ये ऑनलाईन पॅरामिटर्स लावण्यात आलेले आहेत. त्यावेळेसचे कोराडी, नाशिक, भुसावळ, परळी, पारस येथील जुने संच काढून टाकण्यात आलेले आहेत.

नवीन मॅन्युफॅक्च्युरिंग सेशनमध्ये ऑनलाईन मॉनिटरिंग फॅसिलिटीज अक्सेलेबल आहेत. या संदर्भात केवळ खापरखेडा आणि कोराडी युनिटसंदर्भात अडचणी येत आहेत. चिमणीचा धुर जास्त आल्यामुळे असे कधी होत नाही. तेथे निरीक्षण व नियंत्रण करून भार कमी करण्यात येतो. चिमणीचा धुर वाढल्यामुळे भार वाढतो व त्यामुळे उत्सर्जन होते, असे होत नाही. यासंदर्भात अद्याप आपल्या देशामध्ये इंटरलॉक सिस्टम टेक्नॉलॉजी विकसित झालेली नाही. जास्त एमिशनमुळे प्लांट बंद होण्याचा प्रकार घडत नाही. या उत्सर्जन व भार वाढणे या प्रकाराला निरीक्षण व नियंत्रणामुळे आटोक्यात आणता येते. लोड वाढला तर दाबाची गुणवत्ता कमी करण्यात येते. आपल्या देशामध्ये उत्सर्जन जास्त आहे.

यावर समितीने विचारणा केली की, नागपूर विभागामध्ये औष्णिक विद्युत केंद्रापासून (थर्मल पॉवर स्टेशन) बकारी येथे पंधरा किमी अंतरावर अॅश कलेक्शन सेंटर सुरू करण्यात आलेले आहे. एवढ्या लांब या राखेचे स्थानांतर व विल्हेवाट (ट्रान्सपोर्ट व डिस्पोजल) लावणे दुरापास्त आहे. काही ठिकाणी नदी किनाऱ्यावर किंवा नाल्यातून पाईपलाईनच्या सहाय्याने ही अॅश ट्रान्सपोर्ट करण्याची संकल्पना मांडून ती अंमलात आणण्याचे प्रयत्न चालू आहेत. या भागामध्ये शेतीचा भाग जास्त आहे. संबंधित शेतक-यांनी फ्लाय अॅश शेतांवरील पिकांवर बसून त्यांचे नुकसान होत असल्याबाबतची तक्रारही केलेली आहे.

विदर्भात औष्णिक विद्युत केंद्राच्या माध्यमातून वीज निर्मिती केली जाते व त्याबद्दल्यात केवळ राख विल्हेवाट केंद्र किंवा संचय केंद्र शाखा (डिस्पोजेबल युनिट किंवा कलेक्शन सेंटर युनिट) हेच प्राप्त होते. वीजनिर्मिती व त्याचे तोटे सहन करणा-या भागामध्ये कोणत्याही सवलतीच्या दरात वीज वितरित केली जात नाही. इतर एचबी २९७०—३अ

भागामध्ये यातून निर्माण होणारी वीज प्राधान्याने दिली जाते. या संदर्भात संबंधित शेतक-यांनी तक्रारी केल्या असतानाही या संदर्भातील नियंत्रण कारवाईबाबत कोणाला संरक्षित करण्यात येत आहे. डोंगराळ भागामधील शेतीसंदर्भात राख विल्हेवाटीबाबत (अॅश डिस्पोजेशन) असे प्रकार होतात का, याबाबत कोणत्याही प्रकारचा उपाय सुचविण्यात आलेला नाही का, यामुळे प्रदूषण वाढत आहे.

त्यानुषंगाने कंपनीच्या प्रतिनिधींनी खुलासा केला की, राख संचय केंद्राच्या (अॅश पॉण्ड किंवा अॅश कलेक्शन सेंटर) माध्यमातून या राखेची वाहतूक व विल्हेवाट करण्याकरिता नवीन तंत्रज्ञानाचा विचार करण्याचा प्रयत्न चालू आहे. याकरिता अनेक बांधकाम कंपन्यांशी परस्पर सामंजस्य करार (एमओयू) करण्यात आलेला आहे. बाजारामध्ये या राखेची किंमत निश्चिती करण्याकरिता काम चालू आहे.

ही राख जमा करून त्याची विल्हेवाट किंवा त्यापासून बांधकामाकरिता आवश्यक बाबी निर्मिती करण्याकरिता परस्पर सामंजस्य करारावर (एमओयू) स्वाक्ष्या केलेल्या आहेत. परंतु या राखेचे आकारमान इतके मोठे असते की, त्याचे स्थानांतर (ट्रान्सपोर्टेशन) व विल्हेवाट खर्चाचा समतोल होत नसून त्याची विल्हेवाट संबंधित भागामध्येच लावणे आवश्यक ठरते. या राखेमध्ये दोन प्रकार असतात. एक फ्लाय अॅश आणि एक बॉटम अॅश असे यामध्ये दोन प्रकार असतात. फ्लाय अॅशच्या विल्हेवाटीसंदर्भात केंद्रीय पर्यावरण मंत्रालयाने नियम फार कठोर केलेले आहेत. १,००,००० टन कोळसा जाळल्यानंतर जास्तीत जास्त ३०-३५ टक्के त्यातून राख बाहेर निघते. या माध्यमातून २५-३० हजार मेट्रिक टन राख निर्मिती प्रती दिन होते. या राखेपासून त्याचे ग्रेडेशन, सेपरेशन व इतर प्रक्रिया करून बांधकामाकरिता विटा बनविता येतात.

परंतु याकरिता त्याचे कॅल्शियम कार्बोनेटसमवेत ब्लेन्डिंग करण्याचे युनिट उभारणे आवश्यक आहे. याकरिता संयुक्त उद्यमाच्या (जॉईंट व्हेन्चर) माध्यमातून एक अनुदानित शाखा (सबसिडाईज्ड युनिट) उभारण्याचा विचार चालू आहे. यामध्ये विविध तंत्रज्ञान विकसित झालेले आहे. याबाबत महाराष्ट्रातील गृहनिर्माण उद्योगासमवेत (हाऊसिंग इंडस्ट्रीज) परस्पर सामंजस्य करार (एमओयू) व पेव्हर ब्लॉक बनविणे प्रगतीपथावर आहेत. या सर्व प्रकारच्या राखेमध्ये चुना दगड (पत्थर) मिक्स केल्याने त्यापासून बनविण्यात आलेल्या विटा या बांधकाम व्यवसायाकरिता उपयोगी ठरू शकतात. या उपक्रमामुळे वीज निर्मिती खर्चामध्ये २ ते ५ पैसा प्रती युनिटमध्ये सवलत देता येऊ शकते. याकरिता एक महसुली समभाग प्रतिकृती (रेव्ह्यू शेअरिंग मॉडेल) ही विकसित करण्याचा शासन विचार करीत आहे. फ्लाय अॅश युटिलायजेशनवर एक औद्योगिक क्लस्टर तयार झालेले आहे. क्लिंकर मॅन्युफॅक्चरिंग स्टेट व प्रोसेसरकरिता विविध नामांकित कंपन्यांसमवेत एमओयू केलेले आहे. यामुळे राख विल्हेवाटी संदर्भातील पर्यावरणविषयक प्रश्न सुटतील.

६.५ अभिप्राय व शिफारस :-

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांनी महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनीच्या कामकाजासंदर्भात परिच्छेद क्र. २.२.५१ मध्ये “पर्यावरण विषयक बाबी” याबाबत नोंदविलेल्या अभिप्रायावर समितीला साक्ष

घेताना असे दिसून आले की, परदेशामध्ये असणाऱ्या औष्णिक विद्युत केंद्रातून केवळ ४% राख (अॅश) बाहेर निघते तथापि, आपल्या देशामध्ये या राखेचे (अॅशचे) प्रमाण ४०% आहे त्यामुळे सदर औष्णिक केंद्र ज्या भागामध्ये आहेत तेथील शेतकऱ्यांच्या शेतीमधील पिकांवर फ्लाय अॅश जमा होत असल्यामुळे पिकांचे अतोनात नुकसान होत आहे. तसेच पर्यावरण विषयक समस्या वाढत असल्यामुळे तेथील नागरीकांच्या व सजीवसृष्टीवरील जीवनमानावर विपरीत परिणाम होत आहेत. ही बाब अत्यंत गंभीर व चिंताजनक आहे. यासंदर्भात संबंधित शेतकऱ्यांनी शासनाकडे वारंवार तक्रारी देखील केलेल्या आहेत. परंतु याप्रकरणी कोणतीही उपाययोजना अद्यापही कार्यान्वित केली नसल्याचे समितीच्या निदर्शनास आले आहे. त्यामुळे समितीतर्फे शिफारस करण्यात येत आहे की, परदेशामधील औष्णिक विद्युत केंद्राप्रमाणे अत्याधुनिक यंत्रणेचा वापर राज्यातील सर्व औष्णिक विद्युत केंद्रांमध्ये करावा, व फ्लाय अॅश युनिट उभारावे ज्याच्या आधारे फ्लाय अॅश वीटा व सिमेंट बनविण्यासाठी फ्लाय अॅशचा वापर करता येईल. औष्णिक विद्युत निर्मिती करणाऱ्या केंद्रांमध्ये वापरण्यात येणारा कोळसा कमी राख उत्पन्न करणारा असावा. तसेच ट्रान्सफार्मर दुरुस्ती केंद्र असणे आवश्यक आहे. ट्रान्सफॉर्मर देखभाल दुरुस्तीवर विशेष भर देण्यात यावा. जेणेकरून पर्यावरण व शेती संबंधित समस्या उद्भवणार नाहीत. तसेच फ्लाय अॅशपासून जॉईंट व्हेचरच्यामाध्यमातून विविध उप पदार्थ निर्मिती करण्यात यावी व औष्णिक वीज निर्मिती केंद्र असणाऱ्या भागामधील वीज ग्राहकांच्या वीज बिलामध्ये सवलत देण्यात यावी.

उपरोक्त प्रकरणी केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीस ३ महिन्यांच्या आंत अवगत करावा अशी समितीतर्फे शिफारस करण्यात येत आहे.

जोडपत्र -१५

महाराष्ट्र राज्य विद्युत निर्मिती कंपनी मर्यादित या कंपनीने २००६-०७ ते २००९-१० या कालावधीत युनिट निहाय प्रत्यक्ष प्राप्त केलेला सयंत्र भारांक घटक यांचा तपशील दर्शविणारे विवरणपत्र
(संदर्भ : परिच्छेद क्रमांक २.२.४२)

(प्रत्यक्ष भारांक घटक टक्क्यांमध्ये)

युनिटचे नाव	क्षमता (मेगावॅट मध्ये)	२००६-०७	२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०
भुसावळ					
युनिट - १	६२.०५	६२.२५	७७.६९	७२.४७	७६.३७
युनिट - २	२१०	७९.७३	६९.८८	७३.५३	६५.७२
युनिट - ३	२१०	७७.११	@	७२.८७	@
चंद्रपूर					
युनिट - १	२१०	७९.८७	६२.१९	६६.३२	७१.७८
युनिट - २	२१०	७७.५६	६९.९५	७२.७२	६४.०६
युनिट - ३	२१०	@	@	७९.९७	७९.४३
युनिट - ४	२१०	@	@	@	७३.८४
युनिट - ५	५००	२५.६१	७७.०५	६७.५४	७२.१२
युनिट - ६	५००	७८.२२	@	६९.०४	७२.२६
युनिट - ७	५००	५५.२३	७७.९६	७८.४६	६८.४६
खापरखेडा					
युनिट - १	२१०	@	@	@	७४.२७
पारस					
युनिट - २	६२.५	@	७१.११	७२.७०	४८.०१
युनिट - ३	२५०	एन.ई ^६	एन.ई ^६	४३.२३	६७.४८
कोराडी					
युनिट - १	१२०	६४.४६	७३.३७	५५.५२	४५.१६
युनिट - २	१२०	५१.५०	७४.१८	५५.६४	४७.९२

युनिटचे नाव	क्षमता (मेगावॅट मध्ये)	२००६-०७	२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०
युनिट - ३	१२०	६७.६०	७०.२१	५५.९७	३६.२२
युनिट - ४	१२०	६७.४२	२३.७१	३१.९८	४५.६१
युनिट - ५	२००	७९.४२	७०.९७	७१.६९	६५.३७
युनिट - ६	२१०	७८.६२	७६.१५	६८.६१	६४.५५
युनिट - ७	२१०	७७.८८	७८.७९	७२.५८	६२.३०
नाशिक					
युनिट - १	१४०	६८.०४	७८.९०	५५.५२	४७.७६
युनिट - २	१४०	७१.९५	७४.८९	५२.१८	५४.७४
युनिट - ३	२१०	@	@	@	७८.४८
युनिट - ४	२१०	@	@	७६.१२	@
युनिट - ५	२१०	@	@	@	७४.५०
परळी					
युनिट - ३	२१०	६९.६०	७६.५८	५४.४८	५९.०२
युनिट - ४	२१०	६७.८५	५२.४४	६८.६२	६९.६३
युनिट - ५	२१०	@	७९.९३	६९.३०	७२.८५
युनिट - ६	२५०	एन.ई [§]	@	५१.७६	६५.३२
एकूण		१९	१९	२५	२७

@ ८० टक्क्यापेक्षा जास्त भारांक रेखाटला (डिपिकटेड) नव्हता.

§ अस्तित्वात नाही.

बैठकीचे परिशिष्ट

सार्वजनिक उपक्रम समितीची बैठक गुरुवार, दिनांक २२ मे २०१४ रोजी दुपारी २.०० वाजता, कक्ष क्रमांक १९०१, एकोणिसावा मजला, विधान भवन, मुंबई येथे आयोजित करण्यात आली होती. सदरहू बैठकीस खालीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य उपस्थित होते :-

उपस्थिती :

- (१) श्री. योगेश सागर, वि.स.स. तथा कार्यकारी समिती प्रमुख
- (२) श्री. सुभाष धोटे, वि.स.स.
- (३) श्री. दिनानाथ पडोळे, वि.स.स.
- (४) श्री. शिरीष कोतवाल, वि.स.स.
- (५) श्री. संजय वाघचौरे, वि.स.स.
- (६) श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.
- (७) श्री. विकास कुंभारे, वि.स.स.
- (८) श्री. संजय दत्त, वि.प.स.
- (९) डॉ. दिपक सावंत, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्री. श्रीनिवास जाधव, विशेष कार्य अधिकारी
- (२) श्री. संतोष पराडकर, अवर सचिव.

महालेखाकार कार्यालय

श्रीमती पुनम पांडे, प्रधान महालेखाकर.

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. अजय महेता, प्रधान सचिव, ऊर्जा
- (२) श्री. आशिष शर्मा, व्यवस्थापकीय संचालक, महानिर्मिती.

समितीने भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या वाणिज्यिक अहवालातील “महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित” यांच्या परिच्छेदासंबंधात विभागीय सचिवांची तथा महामंडळाच्या प्रतिनिधींची साक्ष घेतली.

सार्वजनिक उपक्रम समितीची बैठक बुधवार, दिनांक २७ एप्रिल २०१६ रोजी सकाळी ११.३० वाजता, कक्ष क्रमांक ८०१, आठवा मजला, विधान भवन, मुंबई येथे आयोजित करण्यात आली होती. सदरहू बैठकीस खालीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य उपस्थित होते :-

उपस्थिती :

- (१) डॉ. सुनिल देशमुख, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) श्री. द्वारम मल्लिकार्जुन रेड्डी, वि.स.स.
- (३) श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्री. राजेश तारवी, उप सचिव
- (२) श्री. प्र. स. मयेकर, अवर सचिव (समिती)
- (३) श्री. मंगेश पिसाळ, कक्ष अधिकारी.

महालेखाकार कार्यालय

श्रीमती संगिता चौरे, प्रधान महालेखाकर.

विभागीय प्रतिनिधी :

- १) श्री. मुकेश खुल्लर, प्रधान सचिव, ऊर्जा
- २) श्री. बिपिन श्रीमाळी, व्यवस्थापकीय संचालक, महानिर्मिती.

समितीने भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या वाणिज्यिक अहवालातील “महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित” यांच्या परिच्छेदासंबंधात विभागीय सचिवांची तथा महामंडळाच्या प्रतिनिधींची साक्ष घेतली.

सार्वजनिक उपक्रम समितीची बैठक बुधवार, दिनांक २ मे २०१६ रोजी दुपारी २.०० वाजता, कक्ष क्रमांक १९०१, एकोणिसावा मजला, विधान भवन, मुंबई येथे आयोजित करण्यात आली होती. सदरहू बैठकीस खालीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य उपस्थित होते :-

उपस्थिती :

- (१) डॉ. सुनिल देशमुख, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
- (२) प्रा. डॉ. अशोक उईके, वि.स.स.
- (३) श्री. बाबुराव पाचर्णे, वि.स.स.
- (४) श्री. द्वारम मल्लिकार्जून रेड्डी, वि.स.स.
- (५) श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.
- (६) श्री. बळीराम सिरसकर, वि.स.स.
- (७) श्री. जयवंतराव जाधव, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्री. राजेश तारवी, उप सचिव
- (२) श्री. प्र. स. मयेकर, अवर सचिव (समिती)
- (३) श्री. मंगेश पिसाळ, कक्ष अधिकारी.

महालेखाकार कार्यालय

श्रीमती संगिता चौरें, प्रधान महालेखाकार.

विभागीय प्रतिनिधी :

- (१) श्री. मुकेश खुल्लर, प्रधान सचिव, ऊर्जा
- (२) श्री. बिपिन श्रीमाळी, व्यवस्थापकीय संचालक, महानिर्मिती.

समितीने भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २००९-१० च्या वाणिज्यिक अहवालातील “महाराष्ट्र राज्य वीज निर्मिती कंपनी मर्यादित” यांच्या परिच्छेदासंबंधात विभागीय सचिवांची तथा महामंडळाच्या प्रतिनिधींची साक्ष घेतली.

सार्वजनिक उपक्रम समितीची बैठक शुक्रवार, दिनांक १७ मार्च २०१७ रोजी विधान भवन, मुंबई येथे घेण्यात आली. सदरहू बैठकीस पुढीलप्रमाणे सन्माननीय सदस्य उपस्थित होते :-

उपस्थिती :

- (१) डॉ. सुनिल देशमुख, वि.स.स., तथा समिती प्रमुख
- (२) प्रा. डॉ. अशोक उईके, वि.स.स.
- (३) श्री. भिमराव धोंडे, वि.स.स.
- (४) श्री. बाबुराव पाचर्णे, वि.स.स.
- (५) अॅड. आकाश फुंडकर, वि.स.स.
- (६) श्री. अमित साटम, वि.स.स.
- (७) श्री. राजन साळवी, वि.स.स.
- (८) श्री. मनोहर भोईर, वि.स.स.
- (९) अॅड. यशोमती ठाकूर, वि.स.स.
- (१०) श्री. पंकज भुजबळ, वि.स.स.
- (११) श्री. हनुमंत डोळस, वि.स.स.
- (१२) श्री. बळीराम सिरसकर, वि.स.स.
- (१३) श्री. किरण पावसकर, वि.प.स.
- (१४) आर्कि.अनंत गाडगीळ, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

- (१) श्री. राजेश तारवी, उप सचिव
- (२) श्री. प्रकाशचंद्र खोंदले, अवर सचिव
- (३) श्री. मंगेश पिसाळ, कक्ष अधिकारी.

समितीने प्रारूप अहवालाच्या मसुद्यांवर विचार करून तो काही सुधारणांसह संमत केला.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई
